

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

„JUODASIS AUKSAS“ – Petras Maksimavičius	3
POSĖDŽIAVO VYSK. ANTANO BARANAUSKO FONDO „LIETUVIŲ NAMAI“ SEINUOSE TARYBA – Irena Gasperavičiūtė	4
LENKIJOS LIETUVIŲ DRAUGIJOS TARYBA NEPRITARIA ISTORIJOS POLITIZAVIMUI – „ Aušros “ inf.	6
LIETUVOS TREMTINIAI APLANKĖ PUNSKĄ – Rūta Burdinaitė	7
KARTĄ PARAGAVĘS, NEGALI SUSTOTI – Jurgita Stankauskaitė	16

KULTŪROS BARUOSE

50-ASIS SUTUOKTINIŲ BENDRO GYVENIMO JUBILIEJUS – Božena Bobinienė	9
FOLKLORO FESTIVALIS SŪDUVOS METAMS – Aldona Vaicekauskienė	10
POPIETĖ SU TEATRU SEINUOSE – „ Aušros “ inf.	12
IŠDALINTAS ANTRASIS „AUKSINIS OBUOLĖLIS“ SKANSENE! – Jurgita Stankauskaitė	14

ŠVIETIMAS

MOKSLO FESTIVALyje KAUNE – Petras Zdanys	16
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

KONFLIKTAS DĖL PRIDĖTINIŲ PAMALDŲ KALBOS VIŠTYČIO PARAPIJOJE – Algimantas Katilius	18
---	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

STASIUI JAKUBAUSKUI ATMINTI – Janina Macukonienė	20
---	----

KALBOS KERTELĖ

PAŽINKIME LIETUVĄ – Birutė Burdinaitė-Ołów	23
---	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Ryto malda (Valdo Žilionio nuotr.)

Antroji rudeninė šeimų šventė „Aukšinis obuolėlis“ (Jurgitos Stankauskaitės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2022-09-29

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

**DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO OCHRONY,
ZACHOWANIA I ROZWOJU TOŻSAMOŚCI
KULTUROWEJ LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI**

Wydanie 24 numerów dwutygodnika "Aušra"

DOFINANSOWANIE
325 000 zł

CAŁKOWITA WARTOŚĆ
375 000 zł

Publikacija vyraža jedyne pogrądy autorų i nie moze byc utozsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnetrznych i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Rudenėjant paprastai visuomeninis gyvenimas darosi turtingesnis. Derlius jau beveik nuimtas, saulė nebevilioja išeiti pasivaikščioti ar pasėdėti lauke su knyga. Daugiau laiko lieka bendravimui. Tiek kultūrinių renginių, tiek susitikimų, posėdžių ši mėnesį nestokojome. Rugsėjo 22-oji – Baltų vienybės diena. Latvijoje ir Lietuvoje tai atmintina diena, primenanti Saulės mūšį, kai 1236 metais žemaičiai su žiemgaliais sumušė į kryžiaus žygį išvykusį Kalavijuočių ordiną. Ši data mūsų krašte minima jau daugiau kaip dešimtmetį. Šiomet Punsko Kovo 11-osios lietuvių licejus išvyko į Rygą švęsti Baltų vienybės dieną kartu su Latvijos lietuviais ir latviais.

Nuo karantino laikų rugsėjo mėnuo – metas, kada tvirtinamos visuomeninių organizacijų finansinės ataskaitos, taigi praėjusių savaitę posėdžiavo ir Vysk. Antano Baranausko fondo, ir Lenkijos lietuvių draugijos tarybos. Iš esmės pasikeitus kuro ir elektros energijos kainoms buvo diskutuojama Seinų „Lietuvių namų“ išlikimo, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos ekonomiškesnio šildymo, Suvalkų lietuviškos mokyklos kūrimo ir kitais svarbiais, aktualiais klausimais.

Šį rudenį dar numatoma nemažai renginių. Jau spalio 2 d. minėsime Punsko lietuvių kultūros namų mišraus choro „Dzūkija“ 65-metį. Lenkijos lietuvių draugijos 65-ąjį jubiliejų švęsime lapkričio viduryje. O Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla lapkričio 19 d. organizuoja lietuviškų mokyklų mokytojų konferenciją, kurioje planuoja dalyvauti „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ buvęs leidėjas – kardinolas, arkivyskupas Sigitas Tamkevičius.

Tikėkimės, kad į gyvenimą karantino sąlygomis daugiau grįžti nebereikės.

„Juodasis auksas“

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kai prieš gerą dešimtmetį išgirdau tokį akmens anglies apibrėžimą, net nepagalvojau, kad šiais laikais jos rinkos kaina pasieks tokias aukštumas, kokių ligi šiol nebuvo matę. Žinoma, ji dar ne tokia brangi kaip tikras auksas, tačiau turint pinigų, aukso galima prisipirkti, o akmens anglies, nepaisant jos rūšies ir kokybės, pradeda stigti.

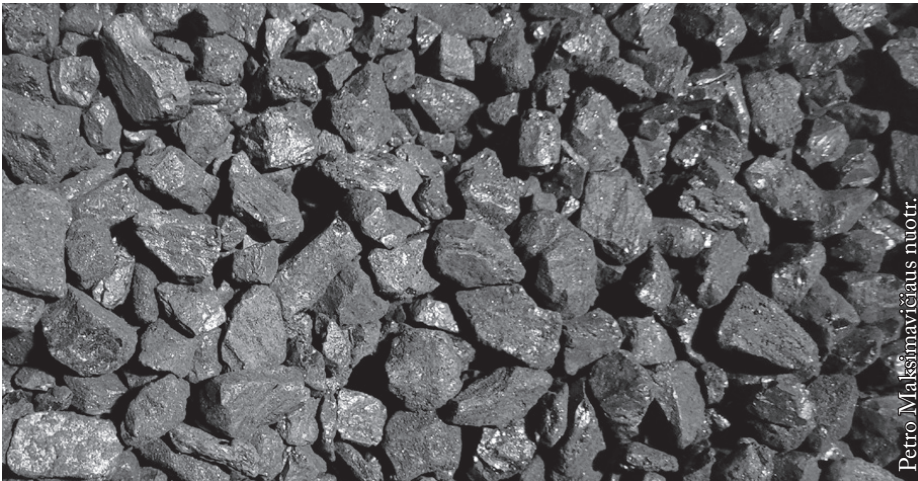
Kodėl staiga visi pradėjo vis dažniau kalbėti apie anglį? Įdomu, kad tai lemia ne tik faktas, jog artėja žiema ir reikės kūrenti, o Lenkijoje anglis vis dar – pagrindinis šilumą gaminantis šaltinis. „Juodasis auksas“ daro įtaką įvairioms mūsų gyvenimo sritims, o siūlymai, kaip jį naudoti ar iš viso jo atsisakyti, kartais skamba labai prieštarinčiai. Tarkime, raginama drausti juo kūrenti neekologiškose krosnyse, tačiau tuo pačiu juo kūrenantys gyventojai gauna pinigines išmokas. Diskutuojama, ar šalis pati negalėtų jo tiek prikasti, kad pakaktų vidaus rinkai ir liktų dar eksportui, kita vertus, teigiama, kad jo trūkumą ir didelę kainą nulėmė Rusijos agresija prieš Ukrainą. Jau dabar girdime, jog dėl anglies stygiaus netrukus mokiniai pradės nuotolinį mokymąsi, kadangi temperatūrai klasėse nukritus iki tam tikro lygio, švietimo įstaigos negalės veikti. Vienur, pavyzdžiui, Punske, tokia grėsmė tikrai reali, kitur tai gali tapti efektingu įrankiu politinėje kovoje. Taigi anglies motyvas įžengė į politinius salonus, ir atrodo, kad greit iš ten neišeis. Mums, eiliniams gyventojams, labiau rūpi, kad žiemą namuose būtų pakenčiamai šilta, o išėjus į kiemą dėl oro užterštumo nereikėtų užsidėti kaukės. Nežinia,

kuo viskas baigsis, tačiau šis šildymo sezonas bus įdomus.

Anglis, dujos ir nafta – tai vis dar politiniai įrankiai. Nekyla abejonių, kad jais naudojasi šiuos išteklius turinčios ir galinčios juos eksportuoti valstybės. Rusijos politiką jau visi perprato, ir net neabejojama, kad ši žiema bus dar vienas išbandymas bei apsisprendimo metas. Tačiau toli gražu ne tik Rusija šiais įrankiais naudojasi. Kai kas sako: nieko baisaus, jei sumažinsime šilumą mūsų butuose keliais Celsijaus laipsniais. Bus nepatogu, tačiau verta išverti ir retkarčiais prisiminti tuos, kurių namai Ukrainoje šią žiemą visai nebus šildomi.

Gerai būtų, kad anglimi išvis niekas nekūrentų, tačiau bent kol kas tai neįgyvendinama svajonė. Klausimas ne toks paprastas, kadangi tai susiję ne tik su eiliniaisiais vartotojais. Anglies atsisakyti kol kas sudėtinga. Ji reikalinga visų pirma stambiajai pramonei, didžiulių miestų gyvenamųjų rajonų šildymui, bet ir elektros energijos gamybai, be kurios neveiks ir itin populiarėjantys ekologiški šilumos siurbliai, geoterminis šildymas (ar kaip jį bevardintumėm). Tiems įrenginiams reikia užtikrinti elektros energiją, kuri Lenkijoje daugiausia pagaminama kūrenant anglį.

Ekspertai skaičiuoja, kad po žeme esančios Lenkijos anglies atsargos gali išsekti tik po 200 metų. Tai kaip suprasti perspėjimus, jog anglies gali pritrūkti jau po 200 dienų? Galima būtų bandyti ieškoti atsakymo. Nesu šios srities žinovas, tai bijau rizikuoti, tačiau man atrodo, kad vienas atsakymų gali būti tas, jog iškasti lenkišką anglį žymiai daugiau kainuoja negu ją importuoti iš išorės. Kol pasaulis

ramiai gyveno, o milijonai tonų anglies atkeliaudavo, tarkime, iš Rusijos, niekas labai tuo nesirūpino. Viskas pasikeitė prasidėjus sumaiščiai dėl Rusijos invazijos į Ukrainą. Tiekimas sutriko, o atkurti anglies kasyklų našumą, įdiegti naujesnes technologijas nėra taip paprasta.

Turime dar vieną bėdą, į kurią dažnai nekreipiame dėmesio. Nuo jaunystės buvome pripratę manyti, kad tai, kas dūmų pavidalu iš kaminų pakyla į dangų, niekam nekenkia. Gal taip ir buvo, kai mūsų kaimuose buvo kūrenama iš miško parsivežtomis malkomis. Viskas pradėjo keistis, kai padaugėjo plastmasinių butelių, įvairiausių pakuočių, į kurias įpakuoti kurjerių atvežami siuntiniai, ar paprasčiausiai vadinamųjų atliekų. Dar neseniai buvau šventai įsitikinęs, kad oro kokybė Vilniuje žymiai prastesnė negu Seinuose. Juk tai didmiestis, ir oro tarša savaime turėtų būti didesnė. Labai klydau. Nežinau, kaip Punske, bet Seinuose ypač žiemos vakarą išeiti pasivaikščioti yra pavojinga. Sudėtinga net nuspėti, kuo žmonės kūrena savo krosnis.

Padėtis tik blogės, kadangi Palenkės vaivadija yra viena iš nedaugelio Lenkijos vaivadijų, kur nepriimti įsipareigojimai dėl oro taršos mažinimo. Gal manyta, kad to nereikia, nes tai vadinamieji „žalieji Lenkijos plaučiai“, gan miškingas regionas, daug draustinių. Tačiau tikėti, kad netokiame regione gyventojai naudosis mediena kūrendami krosnis, buvo

naivu. Gyventojai išnaudoja visus įmanomus būdus, kad taupyty lėšas, todėl vargu ar susirūpins ne tik savo, bet ir kaimynų sveikata. Kad ir kaip keistai skambėtų, tie, kas supranta kilusį pavojų sveikatai, baudžiami dvigubai. Kad iširengtų ekologiškus šilumos gamybos šaltinius, jie turėjo investuoti papildomas lėšas. Kiti, kuriems tai mažai rūpėjo ar neturėjo lėšų, šiandien gauna (arba netrukus gaus) 3000 zł išmokas. Jas gali skirti bet kurioms išlaidoms padengti ir toliau neturi rūpintis dėl oro taršos. Pirmieji nelaimi nieko, papildomai gauna sveikatai itin pavojingą užterštą orą. Bijau, kad greit tai nepasikeis.

Mano mėgstamas autorius – istorikas Yuval Noah Harari ne kartą yra sakęs, kad žmonijos istorijoje įvyks didžiulis lūžis tik tada, kai ji sugebės iš gamtos efektyviai ir pigiai įsisavinti energiją. Jos, pasak istoriko, yra pakankamai, tik kol kas nėra tokių technologijų, kad tai būtų galima padaryti. Žinoma, jis neturėjo omenyje akmens anglies, naftos ar dujų gavybos efektyvumo pagerinimo. Matyt, daugiau tai bus susiję su mus supančia energija, kurios nematome ir kurios kilmė iki galo dar nenustatyta. Pasak jo, tada galbūt baigsis karai ir bus išspręsta daugybė kitų problemų, su kuriomis susiduria žmonija. Gal tik tada „juodasis auksas“ taps tuo, kuo tapo titnagas, kurį šiandien mokytojai atsineša į istorijos pamokas, kad parodytų vaikams, iš ko protėviai kirvius gamino.

Vysk. Antano Baranausko fondo taryba paprastai renkasi kartą per metus, kai būna tvirtinamos ataskaitos: finansinė, dalykinė, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos ir (nuo praeitų metų) Suvalkų lietuvių vaikų darželio. Be mūsų krašto lietuviškų organizacijų atstovų, tarybai taip pat priklauso Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Kultūros ministerijos ir Užsienio reikalų ministerijos atstovai. Taigi Fondo taryboje labai platus ir reprezentatyvus atstovavimas.

Taryba posėdžiavo rugsėjo 23 d. Seinų „Lietuvių namuose“. Išklausę ataskaitinių pranešimų ir juos patvirtinę, tarybos nariai aptarė aktualesias problemas. Paaiškėjo, kad su dideliais iššūkiais susiduria Seinuose jau daugiau kaip 20 metų veikiantys „Lietuvių namai“. Didžiausia jų problema – pakilusios kuro ir elektros energijos kainos. Pastatas apkūrenamas skystuoju kuru, iš Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijos finansuojamo projekto (pateikiant paraišką buvo visai kitos kuro kainos) skirtų lėšų nebėlikę, nėra iš kur jų paimti. „Lietuvių namų“ direktorė Onutė Nevulienė sakė, kad išanalizavo visas taupymo galimybes ir, galima sakyti, belieka užrakinti namus likusiems šių metų mėnesiams bei jų neapkūrenti. Tačiau ir šitaip pasielgti negalima, nes tame pačiame pastate veikia LR konsulas ir „Lietuviška karčiama“. Šiuo metu „Lietuvių namuose“ dirba tik keturi etatiniai darbuotojai, kurie aptarnauja tiek kultūrinius renginius, tiek viešbutį, atlieka administravimo darbus. Jau kurį laiką nėra ūkvedžio, kuris artėjant žiemai labai būtų reikalingas – reikia prižiūrėti skystojo kuro krosnį, valyti sniegą. Žodžiu, „Lietuvių namuose“ per šiuos dvidešimt keletą veiklos metų dar nėra buvę taip blogai kaip dabar. Viešbutį po šitiek eksploatavimo metų irgi reikia remontuoti, kita vertus, kaip

Posėdžiavo Vysk. Antano Baranausko fondo „Lietuvių namai“ Seinuose taryba

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

sakė direktorė, „kambariai darosi nepatrauklūs, mat kai kurie neturi atskiro vonios kambario ir tualetu. Keli kambariai naudojami vienu tualetu. Ne visiems svečiams tai patinka, kai kurie dėl to atsisako nakvynės“. Taigi užsidirbti pinigų vis sunkiau. Taryba nusprendė, jog esant tokiai sunkiai padėčiai, kad nereikėtų uždaryti „Lietuvių namų“, reikia kreiptis paramos tiek į Lietuvos vyriausybę, tiek į Lenkijos valdžią.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius Algirdas Vaicekaskas informavo, kad siekiant taupyti dėl išaugusios skystojo kuro kainos ruošiamasi keisti šildymo sistemą – pereiti į hibridinę (mišri sistema – šilumos siurblys ir šildymas skystuoju kuru). Ši investicija atsipirkty per 5–6 metus, mat mokykla jau turi

pasistačiusi saulės elektrinę.

Buvo aptartas ir Suvalkų lietuviškos mokyklos klausimas. Algirdas Vilkelis siūlė esant dabartinei energetinei krizei kol kas neinvestuoti į Suvalkų mokyklą, juolab kad nežinia, kiek būtų norinčiųjų ją lankyti, o Suvalkų mokyklinio amžiaus vaikus pavėžėti iki Punsko arba Seinų lietuviškų mokyklų. „Juolab kad baigiamas tiesti greitkelis. Mano vaikai irgi į mokyklą išvažiuoja valandą prieš prasidedant pirmai pamokai. Turi anksti keltis“, – sakė jis.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovė Virginija Rinkevičienė informavo, kad Suvalkuose viešint švietimo, mokslo ir sporto viceministrui Ramūnui Skaudžiui Suvalkų mokyklos kūrimo iniciatyvinę grupę, kurios pagrindą sudaro LLB valdyba,

įsipareigojo pateikti informaciją, kiek kainuotų trys variantai. Pirma, pirkti buvusių kareivinių pastatą ir baigti jį renovuoti bei pritaikyti mokyklai, antra, kiek kainuotų to pastato nuoma, trečia, pirkti sklypą Suvalkuose ir statyti mokyklą moduliais. Reikia laukti minėtų paskaičiavimų. Anot Virginijos Rinkevičienės, reikėtų žiūrėti, kuris variantas būtų ekonomiškiausias. Šiuo metu Lietuvoje visur ieškoma galimybių taupyti.

Kultūros ministerijos atstovas Romanas Senapėdis pasidomėjo Seinų kunigų seminarijoje esančios Lietuviškos menės likimu. Seminarijos remonto laikotarpiu ji buvo uždaryta, neprieinama lankytojams. Prieita prie išvados, kad reikia šeimininkams priminti buvusį susitarimą, atnaujinti bendradarbiavimą su Trakų muziejumi ir stengtis parengti minėtai menei ekspoziciją. Juolab kad prieš prasidedant pandemijai su Trakų muziejumi buvo aptarta, kaip turėtų atrodyti ši menė, koks ekspozicijų turinys, kokia įranga. Buvo planų, kad čia galėtų turėti edukacijas tiek lietuviškų, tiek lenkiškų mokyklų mokiniai. Jie susipažintų ne tik su Seinų praeitimi, bet ir su dabartine Lenkijos lietuvių bendruomene.

Reikėtų prašyti LR konsulo tarpininkavimo, kaip būta ligi šiol.

Karantino laikotarpis keistai buvo nutraukęs visas diskusijas, susijusias su mūsų, lietuvių, visuomeniniu, kultūriniu ir švietėjišku darbu, tačiau problemos niekur nedingo. O kai kurios per šį sunkų laikotarpį išaugo.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Fondo tarybos posėdis

Lenkijos lietuvių draugijos taryba nepritaria istorijos politizavimui

„AUŠROS“ INF.

Greitai bus metai, kai Lenkijos lietuvių draugijos pirmininku išrinktas Robertas Slovikas. Rugsėjo 25 d. jis pirmą kartą sukvietė LLD tarybą posėdžiui, kurio pagrindinis tikslas – patvirtinti metų dalykinę ir finansinę ataskaitas.

Pirmininkas, pristatydamas Draugijos veiklą, kai kuriuos klausimus iškėlė diskusijai. Atkreipė dėmesį, kad vykdant lietuvių kalbos, Lietuvos geografijos ir istorijos konkursus pastebėta, jog vaikų lietuvių kalbos žodynas labai siauras. Ką galima būtų padaryti šioje srityje? Taip ir liko neatsakyta į šį klausimą, tačiau akiivaizdžiai jis adresuotas mokykloms ir šeimoms.

Kita opi problema – suvalkiečių „Vienybės“ klubo išlaikymas. Pirmininkas pabrėžė, kad dedamos visos pastangos išlaikyti patalpas ir kol kas dar šiais metais pavyko jas išsaugoti, tačiau neaišku, kiek brangs elektra ir šildymas, kaip bus kitąmet. Šiose patalpose renkasi daugiausia vyresnio amžiaus žmonės, tačiau ypač gaila būtų jų netekti, nes būtent senjorams labai rūpi lietuvių likimas. Suvalkuose jau trečius metus veikia lietuvių vaikų darželis. Kaip toliau klostysis lietuviškos mokyklos kūrimo reikalai, kol kas neaišku.

Pirmininkas informavo, kad šiuo metu Draugijos leidžiamą leidinuką vaikams „Aušrelė“ redaguoja Jurgita Batvinskienė, tačiau ji šį darbą atliks tik iki šių metų pabaigos. Reikalinga nauja redaktorė. Taip pat Kazimieras Baranauskas atsisakė redaguoti „Suvalkiečių“, šį darbą bent jau laikinai pasiėmė atlikti Birutė Burdinaitė-Olu.

Buvęs LLD pirmininkas Algirdas Vaicekuskas paklausė, kokie žmonių atsiliepimai dėl ansamblių sąskrydžio perkėlimo į šeštadienį, ar nesulaukta kritikos. Pasirodo, kad laikas žmonėms tiko, tik buvo siūloma nejungti su Joninėmis.

2023 metais minėsime Dariaus ir Girėno skrydžio per Atlantą 90-ąjį jubiliejų. Pirmininkas Robertas Slovikas priminė, kad žemė, kur stovi paminklas, klėtėlė priklauso Draugijai. Myslibužo savivaldybė norėtų perimti tą vietą. Tačiau taryba nepritarė tokiui idėjai. Taip pat išsakyta nuomonė, kad rengiant kitų metų jubiliejų reikėtų glaudžiau bendradarbiauti su LR ambasada Lenkijoje. Apskritai bendradarbiavimas su ambasada galėtų būti gyvesnis.

Rimas Misiukonis informavo, kad Punsko muzikos mokykloje jau kurį laiką vyraujančia kalba tapusi lenkų, per koncertus, net minėjimus (tokius kaip Sausio 13-oji) buvo parenkama įvykių rimtumo neatspindinti muzika, šiuo metu yra likę tik du mokytojai iš Lietuvos. Tėvai kreipėsi į Punsko savivaldybę, atkreipdami į tai dėmesį. Rezultatas buvo toks, kad pasikeitė muzikos mokyklos direktorė – ja tapo lietuviškų šaknų turinti Silvija Roško, ir jau po truputį situacija keičiasi į gera. Punsko lietuvių kultūros namų direktorė Asta Pečiulienė patvirtino, kad dabartinė direktorė yra atvira bendradarbiavimui, taip pat keičiasi kalbų vartojimo per kultūrinius renginius proporcijos.

Dar viena svarbi tema, aptarta posėdžio metu – Kresų muziejaus kūrimas Seinų kunigų seminarijoje.

Punsko Kovo 11-osios licėjaus istorijos mokytoja Onutė Vaznelienė pastebėjo, kad lenkiškų mokyklų istorijos mokytojai laukia šio projekto įgyvendinimo. Bet kokia iš to bus nauda? Ar tai nebus žingsnis atgal lenkų ir lietuvių santykiuose? Anot mokytojos, pastaruoju metu istorijos vadovėliuose atsiranda skandalinių įrašų. Antai viename licėjaus istorijos vadovėlyje rašoma, kad per Antrąjį pasaulinį karą vokiečių įkurtuose koncentracijos lageriuose prižiūrėtojais dirbo ukrainiečiai, latviai ir lietuviai. „Kur yra Lenkijos ir Lietuvos istorijos vadovėlių komisija? Ar ji atlieka savo darbą?“ – klausė Algirdas Vaicekuskas. Nuspręsta dėl tokių įrašų raštu kreiptis į minėtąją komisiją.

Pirmininkas Robertas Slovikas klausė Algirdo Vaicekausko, kuris Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrojoje komisijoje atstovauja lietuviams, kokia šiuo metu yra padėtis, ar ši Komisija jau dirba. A. Vaicekuskas paaiškino, kad šiuo metu didžioji dalis Komisijos narių yra sustabdę savo veiklą, taip protestuodami prieš vokiečių tautinę mažumą diskriminuojantį įstatymą, kuriuo jų mokyklose gimtosios kalbos pamokų buvo sumažinta iš trijų per savaitę iki vienos. A. Vaicekuskas pabrėžė, kad jie ne atsistatydino, o sustabdė veiklą. Tačiau Komisijos pirmininkas jau lapkričio mėnesį atnaujins savo veiklą, kiti nariai irgi planuoja sugrįžti. Norėta atkreipti dėmesį į tai, kad bet kurios tautinės mažumos diskriminacijai Komisija nepritaria.

Lietuvos tremtiniai aplankė Punkską

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

RŪTA BURDINAITĖ

Šių metų rugsėjo 9–10 d. Punksko krašte lankėsi Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos (LPKTS) delegacija. Tai buvo jau antroji jų viešnagė, kuria daugiausia rūpinosi Punksko valsčiaus sekretorius Jonas Vaičiulis. Jis sako, jog ne kartą girdėjęs šių žmonių išsakytą norą aplankyti mūsų kraštą, todėl ir ryžosi jiems padėti. Tą patį teigė ir delegacijos vadovas, LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila: „Yra tikslas atnaujinti ir sustiprinti ryšius su jūsų kraštu, taip pat su Estijos ir Latvijos tremtiniais. Taigi šiais metais, būtent birželio 14-ąją, buvom nuvažiavę ir į Latviją. Šiandien į jūsų kraštą atvyko atstovai iš keturiolikos mūsų sąjungos filialų. Tai valdybų pirmininkai arba aktyviausi žmonės, kaip antai Teresėlė Ūksienė, Šilalės filialo pirmininkė. Jinai jau garbaus 90 metų amžiaus, bet apsidžiaugė, kad turi galimybę išvažiuoti ir kaip gyva istorijos liudininkė ką

nors pasakyti ir perduoti. O likusieji – iš įvairių miestų. Visi jie yra tremtiniai arba jau gimę tremty. Ir aš pats esu ten gimęs. Mano mamos tėvai ištremti kaip ūkininkai, o tėvo brolis buvo partizanas, tai šeimą irgi išvežė į Sibirą. Mamai tada buvo 11 metų, o tėveliui 13. Man pačiam to jau neteko patirti, bet mama ir tėvelis pasakojo, kad jie, būdami 11–13 metų, turėjo eiti ir užsidirbti duoną, nes tos duonos davinyš buvo labai mažas, apie 250 gramų. Mama dirbo prie geležinkelių, statė bėgius, miške šakas kirto. Tėvelis irgi miško pramonėje dirbo, paskui išmoko traktorininko buldozerininko darbo, tai jau buvo lengviau.

Pirmą kartą į Lietuvą jie grįžo 1959 metais, bet tada nieks jų nepriėmė, nieks neregistravo, negavo darbo ir turėjo apsisukę grįžti atgal. Ir tik antrą kartą grįžę 1964 metais jie jau prisiregistravo mamos tėviškėje, o paskui persikėlė į Klaipėdą. Man

tada buvo 7 metai, ir tėvai stengėsi mane parvežti, kad pradėčiau mokyklą Lietuvoje. Labai nenorėjo, kad mokyčiaus rusų mokykloje. Ten būnant jie mums nuo mažens sakė, kad reikia mylėti savo kraštą, nepamiršti savo kalbos ir tikėjimo. Tikėjimas turbūt stiprino ir tą norą grįžti.

Šiandien pasakysiu taip, kaip tremtinių poetas Cinauskas: tik nepalikime žemėj keršto. Neturiu jokio pykčio, nieko. Norime, kad visi gyventų draugiškai, vienas kitą suprastų ir džiaugtųsi gyvenimu.“

Punkske svečius pasitiko juos pakvietęs valsčiaus sekretorius Jonas Vaičiulis ir viršaitis Vytautas Liškauskas. Pastarasis papasakojo apie savivaldybės gyvenimą, investicijas ir pasiekimus, kultūrinę gyventojų veiklą. Paskui grupė nuvyko į Punksko skanseną, kur su Danute Vitkauskiene trumpai papasakojome jiems apie šiam krašte gyvenančių lietuvių istoriją ir dabartį, pristatėme buitės muziejaus ekspoziciją.

Po to svečiai susitiko su Punksko Kovo 11-osios licėjaus bendruomene. Ketvirtos klasės moksleiviai su auklėtoju Dariumi Valinčiumi parodė tremtiniais skirtą programą ir įteikė kiekvienam po Teresės ir Dariaus Radzevičių laukuose išaugintų saulėgrąžų žiedą. Svečiai buvo sužavėti mokinių ir

Iš Punksko licėjaus archyvo

Svečiai Punksko Kovo 11-osios licėjyje

Lietuvos partizanų žūties vietoje Šlynakiemyje

direktoriaus šiltu priėmimu, kai kurie trumpai pasidalijo savo gyvenimo ir tremties prisiminimais.

Vyriausioji delegacijos narė, LPKTS Šilalės filialo pirmininkė, pedagogė, patriotinių eilių autorė Teresė Rubšytė-Ūksienė sakė: „Skaudžiausi Lietuvai buvo turbūt 40-ieji ir 53-ieji metai, kada labai daug lietuvių slapstėsi miškuose arba buvo išvežti į tremtį. Tuo metu mes, jaunimas, sakydavom: jeigu nebuvo Sibire, nebuvo kalėjime, tai nėra lietuvis. Aš kartu su draugais įsijungiau į tą veiklą nuo 1944 metų. Maitindavom partizanus, mama virdavo valgyti ir nešdavom į mišką, jie ateidavo pas mus dienoti. O paskui, kai pradėjau mokytojauti, įsijungiau į pagrindžio spaudą. 1953 metais mane susekė ir areštavo. Teko patirti visus kalėjimo žiaurumus, lagerį Archangelsko ir Uralo srityje. Dabar puikiai suprantu, ką kenčia Ukraina. Tas pats buvo čia: melas, absurdas. Baisu, tiesiog baisu, žmogaus nužmoginimas. Žemiau gyvulio buvo laikomas žmogus.“

LPKTS Šilalės filialo pirmininkės pavaduotojas Antanas Rašinskas pasakojo: „Tai buvo 4 valanda ryto. Pasibeldė į duris. Kol tėvas apsirengė, durys jau buvo atkabintos ginklu ir kariškiai suėjo į vidų. Visą mūsų

šeimyną susodino už stalo ir perskaitė, kad jūs, tas ir tas, visus pagal vardus ir pavardes, esat ištremiami iš Lietuvos TSR teritorijos kaip liaudies priešai. Na ir prasidėjo kelionė gyvuliniuose vagonuose su dviejų eilių gultais, kuri truko 18 parų. Jeigu atvyktumėt į Šilalę, tai pas mus yra vagonas lygiai toks pats, autentiškas, kaip kad aš važiauvau į Rusiją. Aš ėjau tada 11 metus ir jau turėjau dirbti kolūkyje. Pirmiausia su jaučiu važiauvau, paskui arklį davė, paskui jau du arklius. Bet įsivaizduojat – žiemą 40–50 laipsnių šalčio tokiam vaikui, o apsirengti nebuvo kuo. Tai ir rankas, ir kojas buvau nušalęs taip, kad kiekvieną pavasarį nagai nusilupdavo. Ir grįžę į Lietuvą ilgą laiką mes buvom laikomi banditais bei liaudies priešais („vragi naroda“).“

Svečiai padovanojo nemažai savo leidyklos knygų, kurios praturtins mokyklos biblioteką bei bus skirtos proginėms dovanoms. Nuoširdžiai jiems ačiū.

Vėliau jie aplankė po Žolinių dar puikiai išpuoštą Punsko bažnyčią, kur parapijos istoriją papasakojo Julija Račiuvienė, bei šalia esantį „Senosios klebonijos“ liaudies meno muziejų, po kurį sėkmingai juos pavedžiojo pats Jonas Vaičiulis, gerai

pažįstantis ir labai vertinantis savo krašto materialinę ir dvasinę kultūrą. Svečiai gražiai įsirašė lankytojų knygoje, paminėdami savo kančios vietas ir datas.

Savaime suprantama, kad grupė nuvyko ir į partizanų Jurgio Krikščiūno-Rimvydo bei Vytauto Prabulio-Žaibo žūties vietą Šlynakiemio miškelyje. Jie išgygiavo ten iškilmingai, su tautine vėliava. Svečius irgi su Lietuvos vėliava atlydėjo ir Punsko Kovo 11-osios licėjaus moksleivių delegacija. Apie kraupias čia įvykusio partizanų suėmimo ir mirties aplinkybes papasakojo Sigitas Birgelis. Kartu atvyko ir ansamblis „Tėviškės aidai“ su vadovu Gediminu Kraučliu. Šios grupės repertuare daug ir partizanų dainų, ir paties vadovo sukurtų tekstų bei melodijų, tad jie niekad neatsisako dalyvauti tiek partizanų žūties minėjimuose, tiek kituose patriotiniuose renginiuose. Šį kartą irgi su svečiais jie sugiedojo Lietuvos himną, „Viešpaties angelą“, vieni ir kiti pagerbė žuvusiųjų atminimą jiems skirtomis dainomis. O ant simbolinio kapo padėjo gėlių puokštes bei mokykloje gautas saulėgrąžas.

Sugrįžę į Punską, svečiai ilgai ir maloniai pavakarojo su „Tėviškės aidų“ dainininkais. Vėl skambėjo bendros dainos, mezgėsi įdomios pažintys ir šiltas bendravimas. Rytą išvykdami jie dar pasižavėjo skulptūromis senosiose Punsko kapinėse, ypač Lietuvos valstybės šimtmečio varpu ir Lietuvos vardo tūkstantmečio kryžiumi.

„Tai labai geri ir įdomūs žmonės“, – apibūdino svečius Jonas Vaičiulis. Teigė, kad ir jie išvyko labai susižavėję mūsų kraštu ir čia gyvenančiais lietuviais. Pati nepažįstu nei vieno dar gyvo mūsų krašto žmogaus, iškentėjusio Sibiro baisumus arba gimusio jo platybėse. Tad tokie susitikimai su autentiškais liudininkais padeda dar labiau pajusti ir suprasti to laikmečio tragediją. Manoma, kad jie bus rengiami ir ateityje.

50-asis sutuoktinių bendro gyvenimo jubiliejus

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

BOŽENA BOBINIENĖ

Punsko valsčiuje esanti tradicija kiekvienais metais pasveikinti tuos valsčiaus gyventojus, kurie švenčia 50-ąjį bendro vedybinio gyvenimo jubiliejų. Ta proga savo valstybės piliečius pagerbia Lenkijos prezidentas, skirdamas jiems specialius jubiliejinius medalius, sveikinimo raštus, kuriuos tam tikrą dieną sutuoktiniams iškilmingai įteikia viršaitis Vytautas Liškauskas su kitais valsčiaus įstaigos atstovais – viršaitčio pavaduotoju, metrikacijos biuro darbuotojais, vyriausiąja buhalterė, valsčiaus tarybos pirmininke. Šioje iškilmingoje, jaudinančioje šventėje dalyvauja ir jubiliatų artimieji bei bičiuliai. Po oficialiosios dalies ir sveikinimų visi kartu nusipaveiksluoja, o vėliau vaišინasi susėdę prie bendro stalo, dalijasi savo vestuvių prisiminimais, šnekučiuojasi...

Šių metų rugsėjo 9 dieną į Punsko savivaldybės konferencijų salę

atvyko net 14 porų: Teklė ir Jurgis Paransevičiai, Onutė ir Jonas Gavienai, Elena ir Algis Jonušonai, Natalė ir Antanas Jonuškos, Birutė ir Zenonas Knyzos, Helena ir Piotr Konopko, Irena ir Petras Makauskai, Julija ir Juozas Nevuliai, Teklė ir Antanas Pečiuliai, Stasė ir Antanas Petruškevičiai, Onutė ir Juozas Savickai, Marytė ir Jonas Valinčiai, Helena ir Marian Zdancewicz, Vilhelmina ir Valentas Žukauskai. Tai neeilinis įvykis, nes ne visiems sutuoktiniams lemta sulaukti tokios garbingos sukakties, o šiemet jų susirinko tiek daug! Visiems jubiliatams linkime stiprios sveikatos ir dar ilgų, džiugių ir prasmingų gyvenimo metų kartu!

Boženos Bobinienės nuotr.

Boženos Bobinienės nuotr.

Folkloro festivalis Sūduvos metams

SPAUDOS,
RADIOJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

Lietuvos Respublikos Seimas 2022-uosius krašto žmonių pageidavimu paskelbė Sūduvos metais. Ilgą laiką buvo teigiama, kad Sūduvos vardas pirmą kartą paminėtas apie 150-uosius metus parašytame Klaudijo Ptolemajoo veikale „Geografija“, o aiščių vardu krašto gyventojai pirmą kartą pavadinti apie 98-uosius parašytame Publijaus Kornelijaus Tacito veikale „Germanija“. Paminėjimai glaudžiai susiję su gintaru, jo rinkimu, apdirbimu ir prekyba. 2021 m. atrastas

įrašas Gajaus Plinijaus Vyresniojo 77 metais, t. y. prieš 1945 metus, parašytame veikale (enciklopedijoje) „Gamtos istorija“ – 11 skyriuje rašant apie gintarą minimas sūduvių vardas, kurie sako, kad iš tikrųjų gintarą išskiria medis. Kol kas tai yra seniausias įrašas, kur minimas Sūduvos vardas.

Nagrindami viduramžių istoriją minime Žalgirio mūšio pergale, bet iš tikrųjų didžiausią vaidmenį suvaidino taikos sutartis, pasirašyta lygiai prieš 600 metų Melno ežero pakrantėje prie Olsos upės, kurią valdovas Vytautas Didysis laikė Sū-

duvos, kaip savo tėvonijos, žemių vakarine riba. Nors dėl įvairių politinių intrigų ir nebuvo atgautos visos Sūduvos žemės, ši sutartis rodo Vytauto politinę brandą dėl ginčytinų žemių ir tėvonijos ribų formavimo faktą.

1422-09-27 prie Melno ežero taikos sutartį sudarė Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir Lenkija su Kryžiuočių ordinu. Šiuo metu minėta vietovė priklauso Grūto savivaldybei ir Grudziandzo (lenk. Grudziądz,

vok. Graudenz, lot. Graudentum arba Grudentia) apskrčiai. Pasibaigus paliauboms po Žalgirio mūšio Vytautas ir Jogaila vėl pradėjo karą prieš Ordiną. Šis, nesulaukdamas Vakarų ir popiežiaus pagalbos, buvo priverstas prašyti taikos. Kryžiuočiai įsipareigojo grąžinti Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei senus dokumentus, kuriuos jie anksčiau buvo gavę ir kuriais grindė savo pretenzijas į žemes. Pagal Melno

Paminklas pastatytas prieš penkiasdešimt metų

Suvalkų „Sūduvos“ ansamblis

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos ansambliai

taiką ginčytinos žemės pripažintos Lietuvos Didžiai Kunigaikštystei. Kryžiuočių ordinui Melno taika buvo didelis smūgis, nes jis galutinai atsisakė pretenzijų į Žemaitiją. Taip pat buvo atskirti Kryžiuočių ir Livonijos ordinai. Kadangi Melno taika buvo nepatenkinti imperatorius Zigmantas ir popiežius, ji ratifikuota metais vėliau, 1423 m. gegužę, Veliuonoje, abiem šalims padarius nuolaidų. Imperatorius Zigmantas Melno taiką patvirtino 1423-03-30, sutartis įsigaliojo 1424-06-07. Ja nustatytos Didžiosios Lietuvos sienos be didesnių pakeitimų išsilaikė iki 1920 m. Ši taika nulėmė Mažosios Lietuvos raidą ir ilgaamžį jos gyvavimą. Civilizacijos požiūriu Melno taika buvusi lemtinga – baltų žemės buvo perskirtos pusei tūkstančio metų (iki 1919 m. Versalio taikos sutarties ir Klaipėdos krašto atskirimo 1920 m.), senosios Prūsos žemės (ir būsima Mažoji Lietuva) atsidūrė Šiaurės Vakarų Europos civilizacijos areale, o Didžioji Lietuva liko Vidurio ir Rytų Europos areale.

Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija kartu su Lenkijos lietuvių draugija kiekvienais metais stengiasi pažymėti Lietuvos Seimo paskelbtus

reikšmingus įvykius. Sūduvos metai pasirodė labai aktuali tema ir mūsų kraštui. Šio krašto lietuvių gyvenamoji teritorija tai irgi Sūduvos dalis, kuri po Melno sutarties atiteko Lietuvos didžiajam kunigaikščiui, o ištuštėjus jotvingių gyvenamoms vietoms čia pradėjo keltis lietuviai nuo kairiojo Nemuno kranto. Tad neatsitiktinai ir Žolinių festivalis buvo skirtas Sūduvos metams paminėti.

Festivalyje dalyvavo visi draugijos ansambliai: „Gimtinė“, „Alna“,

„Šalcinukas“, „Saulalės“. Jau antri metai jame dalyvauja ir Suvalkų „Sūduvos“ ansamblis. Šiemet jis pristatė inscenuotą Eglės žalčių karalienės legendą. Šis pasakojimas ir dabar dar gyvas jotvingių (sūduvių) buvusios teritorijos garsioje Šiurpilio pilyje. Čia tyvuliuoja Eglės ežeras, auga medžiais paversti jos sūnūs. Čia ir akmenys didžiuliai stūkso. Tai Eglės broliai, nužudę jos vyrą Žilviną.

Festivalis prasidėjo bendra daina „O kieno žali sodai, Sūduvos žali sodai“. Ją išmoko visi draugijos folkloro kolektyvai. Po šios dainos vyko festivalio atidarymas. Pirmiausia pasirodė sutartinių giedotojos ir kanklininkės. Sutartinės – tai vienas seniausių lietuvių dainavimo būdų. Reikia manyti, kad jos skambėjo ir prieš 600 metų. 2010-aisiais lietuviškos sutartinės įrašytos į UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašą. Kitų ansamblių dainos buvo susijusios su karo tema. Nors karas

„Dainuviai“ iš Lazdijų kultūros centro

ir pasibaigė, bet ne visi vyrai, sūneliai ar broleliai iš jo sugrįžo. Ilgai būdavo apraudojami ne tik minėtame, bet ir kituose mūšiuose žuvusieji, todėl ir lietuvių liaudies dainose karo tema labai dažna. Norint pabrėžti istoriškumą, folkloro ansambliams buvo parūpinta apranga, panaši į baltiškąją. Pasipuošę originalia istorine apranga atvyko „Dainuviai“ iš Lazdijų kultūros centro. Jų drabužiai susilaukė ypatingo mūsų susidomėjimo, nes visos kostiumo detalės buvo pasiūtos iš naminio audinio, su žalvario papuošimais ir segėmis. Gėrėjomės jų apranga ir svajojome ateityje tokią įsigyti. Jų dainos irgi atspindėjo karo temą.

Šios datos minėjimas – tai ne tik meno programa. Birželio mėnesį draugijos valdybos narių grupelė ir entuziastai iš Lietuvos nuvykome į Melną, kad savo akimis pamatytume tą istorinę vietą. Nuvykę susipažinome su Grūto viršaičiu. Jis mus maloniai priėmė. Parodė Melno vietovę ir ežerą. Pamatėme, kur buvo apsistoję šalių delegatai. Parodė buvusią pilį, kurioje dar anksčiau vyko derybos dėl sutarties pasirašymo, ir prieš 50 metų pastatytą paminklą. Nutarta, kad sutarties ratifikavimo metais, t. y. 2023-iais, reikia pastatyti laiko dviasią atitinkantį paminklą kitoje, labiau lankomoje, vietoje. Minčių srautas dar nepasibaigė. Per Žolines Grūto viršaitis atvyko į Punkską. Jau su mūsų savivaldybės viršaičiu ir atstovais iš Lietuvos derinami tolesni žygiai, o į sutarties minėjimą Grūto savivaldybėje spalio 1 dieną ruošiasi draugijos ansamblis „Gimtinė“ ir „Liktuzė“ iš Kauno.

Festivalio rėmėja – Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Popietė su teatru Seinuose

„AUŠROS“ INF.

Popietė vasaros džiaugsmams labai smagu sekmadienio popietę praleisti stebint vietinių klijimo teatrų pasirodymus. Tokią galimybę turėjo seiniškiai rugsėjo 18 dieną. „Lietuvių namai“ surengė popietę su teatru. Reikia pripažinti, kad žiūrovai ypatingai neužplūdo žiūrovų salės, tačiau patiems dalyviams susitikti, pasidžiaugti vieni kitų kūrybiniu darbu – pats malonumas. Beje, savi veikla visų pirma džiaugsmo teikia patiems dalyviams. O tie, kas nespėjo, patingėjo ar neprisiruošė, gali pasigailėti, nes popietė buvo tikrai

nuotaikinga ir linksma.

Patys pirmučiausi scenoje pasirodė šeimininkai – Seinų „Lietuvių namų“ klijimo teatras „Kultuvė“, kuris nuo šio sezono turi naują vadovę, atvažiuojančią iš Lietuvos – Daivą Andruškevičienę. Šiais metais seiniškių „Kultuvė“ pastatė spektaklį pagal Eglės Radzevičiūtės-Andruškevičienės pasakojimą „O pas mus kaimi...“.

Punsko kultūros namų klijimo teatras nukėlė žiūrovus į tarpukario Lietuvą. Jis parodė Kazio Binkio „Kriaučių Motiejų“. Pagrindinis veikėjas siekė karjeros, net norėjo

Seinų „Lietuvių namų“ klijimo teatras „Kultuvė“

Rasos Žukauskienės nuotr.

Išdalintas antrasis „Aukšinis obuolėlis“ skansene!

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Rugšėjo 25 d. Punsco buities muziejuje vyko antroji rudėninė šeimų šventė „Aukšinis obuolėlis“. Kas joje dalyvavo pernai, tas tikrai žino atsakymą, kodėl šį suėjimą galima drąsiai vadinti atsipalaidavusių kraštiečių puota. Čia nėra jokio skirtumo, iš kur atkeliavai, kaip atro dai, kokia kalba kalbi, kokios muzikos klausaisi ar kaip garsiai moki juoktis. Štai tokią šventę moka suorganizuoti Punsco šeiminių būrelis. Koks jos receptas? Neparašytas, ateinantis iš besišypsantių širdžių.

Šiomet „Aukšinis obuolėlis“ vyko skanseno ribose. Priminsiu, kad pernai šventės dalyviai galėjo pabūti ir muziejaus kieme, ir nueiti į „Užėigos“ kiemelį paragauti senovinių ant ugnies keptų „čyrvų“. Šį kartą šio skonio pasiūliau, bet jį kompensavo elektrinėje keptuvėje keptos rožinės

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

ir žalios „čyrvos“ – sveikesnis jų variantas su burokėliais arba špinatais. O pasidairius po skanseną rodės, kad

visi šventės bendrakūriai (taip reikėtų svečius vadinti, be kurių nebūtų vykusios maisto degustacijos, konkursai ir žaidimai) niekur nesiblaškę, neišsibėgioję, mėgavosi sekmadienio linksmybėmis po saulėtu dangumi.

Pikniką, nes taip pavadino šią šventę Punsco šeiminių būrelis, linksmo Vidugirių kaimo kapela. Pirmiausiai suėjusios ir suvažiuosios šypsenos buvo pakviestos į kluoną, kur vyko šiame krašte veikiančių kaimo šeiminių ir šeiminių būrelių pristatymas. Tiesą pasakius, tokios informacijos labai trūko ir tik po kelių būrelių atstovių pasisakymų pasidarė aišku, kodėl jie egzistuoja ir ką jie veikia. Pačias svarbiausias žinias pateikė Jolanta Makauskaitė-Sakalauskienė – XXI a. pirmojo Seinų apskrityje įregistruoto Vilkapėdžių būrelio iniciatorė. Pasirodo,

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

kad pirmieji šeiminių rateliai (taip jie seniau vadinti) Punsko valsčiuje ėmė kurtis 1918 metų lapkritį. Jie laikui bėgant išnyko dėl pačių įvairiausių priežasčių. Rateliams priklausė tik moterys, kurios kartu gamindavo visokiausius patiekalus, besimokydamos vienos iš kitų naujų receptų, gaminimo būdų ar siūdavusios visokius dalykus. Tokioje moterų veikloje netrūko pasikalbėjimų apie svarbius ir visiškai nesvarbius, bet „dūšią“ glostančius dalykus. Nagi, moterims reikėdavo pabėgti nuo kasdinių rūpesčių ir savotiškai pasilinksminėti. Taigi 2018 m. gruodžio 9 d. Vilkapėdžių kaimo šeiminių būrelis atkūrė šimtametę tradiciją. Vėliau jų pavyzdžiu pasekė kitų kaimų moterys (ir vyrai). Šiandien Punsko valsčiuje tokių būrelių yra septyni. Jų veikla neapsiriboja vien maisto gamyba, kaip paprastai buvo daroma anksčiau. Šiais laikais būreliai ruošiasi Žolinėms – pina derlinių vainikus, dalyvauja visokiuose mokymuose, keliauja, susitinka su menininkais. O punskietės dar ir smagias šventes suorganizuoja.

Reikia paminėti, kad šventė

neapsiriboja vien paskaita. Ji apėmė šeimoms skirtus konkursus ir skanias užduoteles. Akį patraukė konkurso „Didžiausia daržovė“ dalyviai – milžiniški moliūgai, peraugusi morka ar bulvė, išsiplūsi petražolė, ištinęs agurkas ir griežtis, saldus pomidoras. „Auksinį obuolėlį“ laimėjo Ramonos Gasperavičiūtės užaugintas galingas moliūgas, kuriuo ne tik žavėtasi, bet ir mėginta ant jo pasėdėti. Taip pat laimėjimus atsiėmė šie didžiausių daržovių augintojai: Aneta Jaškiewicz (griežtis), Anelė Kliučinskaitė (morka), Martynas Jaskevičius (burokas), Aleksander Jaškiewicz (pomidoras), Gražina Cibulskienė (petražolė), Konstancija Birgelienė (agurkas),

Arnoldas Kliučinskas (bulvė).

Tarp linksmų senovinių žaidimų vaikams buvo galima dalyvauti konkurse „Pažįstu skonius“, kur su uždegtomis akimis reikėjo atspėti ragaujamą vaisių ar daržovę, ar „Tikslumas virtuvėje“, kur reikėjo apskusti bulvę ir pamatuoti lupenos ilgį. Reikia būtinai paminėti, kad pikniko metu buvo galima ne tik įsigyti kaimo šeiminių pagamintų skanėstų, pavyzdžiui, pyragų, pyragėlių, raguolio, „karvutės“ saldainių, bet ir patiems išsidrožti ir išsikepti karštame aliejuje bulvių spirales. Tai gi ne viskas buvo „paruošta kaip ant delno“. Smagu, kad vaikai patys savo rankutėmis turėjo progą pagaminti popietės užkandį.

Pikniką vainikavo Trečiojo amžiaus universiteto spektaklis „Bobutės ir vyšnių vynas“. Ką apie jį galima papasakoti? Ogi kaip paprastai tai buvo per humoro prizmę pateiktas mūsų pačių atspindys.

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

Mokslo festivalyje Kaune

PETRAS ZDANYŠ

Rugsėjo 16 d. iš pat ankstyvo ryto išvykome į Kauno technologijos universiteto Biomedicininės inžinerijos institutą. Čia vyko tradicinis mokslo festivalis „Erdvėlaisis Žemė 2022“. Mūsų bičiulio prof. Gedimino Adlio dėka Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla ir Punsko Kovo 11-osios licėjus buvo pakviesti ne kaip pasyvūs stebėtojai. Mes galėjome demonstruoti savo paruoštus mokslinius eksperimentus. Pristatėme dalykus, kurių plika akimi nematyti, bet galima juos stebėti pro mikroskopą. Stebintys mokiniai privalėjo atspėti, ką mato. Mums pasiruošti padėjo ir kelionėje lydėjo biologijos ir chemijos mokytoja Danutė Valukonytė. Su mumis važiavo du mokiniai iš Punsko Kovo 11-osios licėjaus. Jie parodė, kaip veikia akis ir koku būdu kuriami akiniai. Vėliau aplankėme universitetą, turėjome galimybę klausytis įdomios paskaitos su eksperimentų

demonstravimu. Buvo labai įdomu. Susipažinome su keliais draugais.

Važiuodami namų link Garliavoje apsilankėme Juozo Lukšos gimnazijoje, kur mūsų laukė direktorius Vidmantas Vitkauskas. Jis parodė partizanui Daumantui skirtą mokykloje esantį muziejų.

Kelionė buvo įdomi ir vertinga.

Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos herbas

Mokslo festivalyje

Times New Roman, 12 dydis, pastraipa pasislenka. Būtinai lietuviškos raidės. Galima pradėti rašyt. Paleisti į pasaulį kelintą tekstą su savo apmąstymais. Galėsit su jais nesutikti. Visiškai leidžiu. Net raginu savo mintis išlieti „Aušros“ puslapiuose. Juk nuo „iks“ metų esame kalbinami savo nuomonėmis dalintis viešai, ne bumbėti pakampėmis ir spjauyti į viešai veikiančius. Bijai būti apspjaudytas? Nespjaudyk, tai ir pats nebūsi apspjaudytas. O gal priešingai? Imk ir pajausk, ką reiškia būti kito kailyje. Gal pritrūks seilių kitam kartui.

Nieko sau straipsnio pradžia. Dažnai nesinori savo rašliavų vadinti straipsniais. Per daug išdidžiai ir rimtai skamba. Straipsnius rašo profesionalūs žurnalistai, o pas mus, kaip man yra sakę, tokių nėra su žibalu nerasi. Kaip ir žibalo šiandien nerasi. Ilgai neradau žodžių, kuriais galėčiau šiame rašinyje pasidalinti savo pastebėjimais, o gal net nusivylimu tuo, kas vyksta pasaulyje. Ne, ne pasaulyje. Taip toli nereikia ieškoti. Po saule. Čia pat. Pas mus.

Moteriškė sėdėjo sau vasarnamio kėdėje ir gėrė karštą arbatą dienos įkarštyje. Jos siurbimui pritarė kitapus stalo sėdinti draugė. Eilinis pasibuvimas. Eilinis suėjimas „an pletko“. Dzūkavo, juokėsi, braukė ašaras, leisdavo į lauką sunkius atodūsius. Pagyvenusių moterų pasiūnekėjimas. Nieko neįprasto. Viskas seniai matyta ir girdėta, jau ankstyvoje vaikystėje, kai mano močiutę lankydavo jos draugės. Kiekvieną kartą pokalbis prasidėdavo „kas naujo?“, tęsdavosi per „seniau tai...“, kirsdavosi per „dabar tai viskas kitap“ ir baigdavosi „nieko nepadarysim, reikia aic namo“. Grįžtant prie vasarnamio, turbūt tik tam jis ir buvo pastatytas, kad moterys galėtų apie viską kalbėtis be mūrinio namo sienose apsigyvenusių ausų.

– Aš tau sakau, prie nieko gero šitas viskas neprives.

– Baigsis karas, ir vėl bus gerai.

– Tikrai greitai nesibaigs. Apie

Kartą paragavęs, negali sustoti

JURGITA STANKAUSKAITĖ

koronavirusą irgi visaip kalbėjo, o žiūrėk, kiek laiko viskas tęsiasi.

– Na, bet juk jau dabar nėra taip blogai.

– Užtai, kad karas netoli vyksta. Dabar yra nauja tema žinioms. Kitų bėdų neliko.

– Karas tai ir mūsų bėda. Pro ausis kulkos neskraido, bet užtat kitokių būdu nukenčiam. Pažiūrėk, kas parduotuvėse vyksta, kaip viskas pabrango, kaip mokesčiai pakilo.

– Teisybė. Nežinau, prie ko šitas viskas prives. Baisu pagalvoti.

– Ir stena kiekvienas atsisėdęs, kad nebus už ką krosnies pasišildyti.

– O kaip mes seniau išgyvenom nepriteklių? Nieko nebuvo, o kažkaip dar ir senatvės sulaukėm.

– Išgyvenom, užsigyvenom ir kitiems davėm.

– O dabar kiekvienas tik lupa, tik draskosi dėl kiekvieno zloto. Nori viso pasaulio pinigų uždirbti.

– Gerai Mikaldos knygutėj rašė, kad ateis laikai, kada žmogų užvaldys bausis godumas...

Godumas seniai žemėje viešpatauja. Anksčiau jis negnaibė, o dabar dursto padus kaip netyčia užmintas kadagys. Manychiau, kad kol žmogus jaunas ir nerūpestingas, prasilenkia su godumo šešėliu, o kuo vyresnis ir senesnis, tuo labiau pats artėja prie auksu spindinčių niekšiškių akių. Godumas ryškus ir mūsų krašte. Globali savybė kaip reikiant kerta per nagus. Ne tik tuos nulakuotus ir kremu suminkštintus, bet ir tuos, kurie apgaulingai pajuodavę nuo darbo. Mūsų mažai, bet mums kuo toliau, tuo mažiau rūpi vidinis išlikimas – tas gražus, doras ir tyras. Mums rūpi tas purvinas bėgimas pasakui pinigą. Nesvarbu, kokia kaina.

Nors man nėra penkiasdešimt ir

jums gali atrodyti, kad apie gyvenimą nieko dar neišmanau, žinokite, pokalbiai apie pragobusią visuomenę sklaido mano kartoje nuo labai seniai. Kai ką pastebėjau ne tik aš viena. Ir dabar noriu savo pastebėjimu pasidalinti. Reikėjo nugyventi mažiausiai 25-erius metus, kad pamatytčiau visuomenėje didelį skirtumą. Vaikystės patirčių analizė prasidėjo tik suaugusiojo gyvenime. Prasidėjo nuo paprasto klausimo: Kodėl tas konkretus žmogus, kuris, mano galva, turėtų mane atstumti, skleidžia kažkokią malonią trauką, o ta vieta, kur viskas gražu, atstumia, versdama nukreipti žvilgsnį? Būtent ta mano paragauta „žurnalistika“ leido pažinti daug žmonių, atverti ne vieno kiemo vartelius ir ilgai kalbėtis su tais, kurie buvo įvairiaspalviai visomis gyvenimo prasmėmis. Jų atvirumas arba uždarumas, mielas laiko skyrimas arba trypčiojimas norint greičiau baigti pokalbį klojo istorijas į mano galvą, palikdamas vietos pačio žmogaus, kaip mąstančios būtybės, analizei. Namai, kuriuose, atrodė, rasiu lobių lobius, dažniausiai nuliūdindavo savo tuštuma, o tame kieme, į kurį nelabai norėjosi net koją kelti, po pirmo pasilabinimo aukso vertos išminties siūlas traukte traukė numegzti ilgos popietės apsiaustą. Tokį, kuriuo galėsiu apsilvilti ir nešioti visą likusį gyvenimą. Nusimezgiau, bet neapsilvilkau, palikusi jį tokioje aplinkoje, kokioje ir radau. Neverta jo purvinti išalkusių kačių šiukšlyne.

Katės mielos iki laiko, o jeigu joms kas nepatinka, gali ir akis išdraskyti. Panašiai yra ir su žmonėmis, kurie moka gyventi tik su dvigubomis kaukėmis. Išorėje mielas, geras, nors prie žaizdos pridėk. Namas spindi, gražus,

matyti, kad pareikalavęs nemažai lėšų. Rodos, gyvenk ir džiaukis gyvenimu. Visą vakarą praleistų pasakodamas, kiek viskas jam kainavo, kiek darbo įdėjo, kokius nuostabius vaikus turi. Nepaklaus tavęs, kaip tau sekasi, nes juk neįdomu, matyti plika akimi, kad blogiau. Tačiau jeigu netyčia išsprūstų informacija apie tavo sėkmę, kurios materialiai nematyti, staiga dieną pakeistų naktis, saulė pasislėptų už debesų, dangus su žeme susimaišytų. Akyse sužibėtų pavydo žvaigždė. Slėpk neslėpęs, bet ir ta kaukė tokio žvilgsnio nepaslėptų. Arba norėtų baigti „draugystę“, arba bandytų įsimašyti ir paragauti sėkmės istorijos. „Juk negali būti, kad tau geriau sekasi nei man!“ Pavydas ir godumas išdygę iš vienos šaknies. Neabejoju.

Pasakose esame skaitę apie medinėje trobelėje gyvenančią raganą ir auksinių stogų pilis su jas valdančiais tyros širdies valdovais. Arba atvirkščiai. Taip ir pas mus yra. Po kiekvienu stogu gyvena skirtingi žmonės, vertybių skalėje susikalę skirtingas vertybes. Kaip mano draugė mėgsta sakyti: „Viskas *priklauso*.“ Priklauso, koks statomas šeimos medis, kokias kartas išdaigina, kokiomis vertybėmis gyvenime vadovaujasi. Nusivylimas žmogumi ateina tuomet, kai supranti, kad žmogaus akyse skaičiuojami pinigai, o visa kita nustumama kažkur už pakaušio.

– Aš tau sakau, kad dabar vienas kitam tik pavydi. Tik pinigų ir pinigų.

– Jeigu anam sekasi, tai turi žiūrėti, kad kitas neapšnekėtų. Priburs, apspjaudys ir nesiseks.

– Žodis – ne žvirblis. Paleisi – nesugrįš.

– Žvirbliu išleikia, jaučiu sugrįžta, miela drauge.

Konfliktas dėl pridėtinių pamaldų kalbos Vištyčio parapijoje

ALGIMANTAS KATILIUS

1881 m. Vištyčio parapijos lenkų tautybės tikintieji parašė prašymą Seinų vyskupui Piotruvi Pavelui Viežbovskiui, kuriame prašė atkurti tvarką, kai pamokslai buvo sakomi dviem kalbomis: vieną sekmadienį lenkiškai, kitą lietuviškai. Savo prašymą motyvavo tuo, kad Vištyčio miestelio gyventojai išskirtinai kalba lenkiškai ir lietuviškai nesupranta. Kaimų gyventojai kalba lietuviškai, bet dauguma jų moka lenkiškai. Kitas argumentas, kad nuo senų laikų klebonai vieną sekmadienį pamokslą sakydavo lenkiškai, o kitą – lietuviškai. Tačiau klebonas Adomas Šukvietis liovėsi sakyti lenkišką pamokslą ir sakė tik lietuvių kalba. Klebonas paaiškino vyskupui rašė, jog pamokslus sako lietuviškai todėl, kad kitaip visi lietuviai išeis iš bažnyčios tais sekmadieniais, kai bus sakomas lenkiškas pamokslas. Ir ankstesni klebonai nesakė pamokslų lenkų kalba, tik 1879 m. atkeltas vikaras Liudvikas Adomavičius pradėjo sakyti. Anot tyrimą atlikusio Vilkaviškio dekanu kun. Antano Lesnevskio, nepasitenkinimą klebonu A. Šukviečiu kurstė vikaras L. Adomavičius, kuris norėjo tapti Vištyčio klebonu. Jį reikia iš Vištyčio parapijos iškelti, ir bus ramu.

Iš tikrųjų vyskupo kun. L. Adomavičius buvo iškeltas į kitą parapiją. Jį iškėlus, parapijiečiai lenkai rašė vyskupui prašymą, kad jis būtų sugražintas atgal į Vištyčio parapiją. Taip prasidėjęs konfliktas tęsėsi iki 1909 metų. Iš pradžių savo teisių ieškojo parapijiečiai lenkai, o vėliau savo teisėmis susirūpino lietuviai.

1896 m. Vištyčio parapijos parapijiečiai lenkai parašė du prašymus: vieną Varšuvos arkivyskupui, o kitą Varšuvos generalgubernatoriui. Duomenų apie prašymą Varšuvos arkivyskupui neturime, o prašyme Varšuvos generalgubernatoriui pageidauta, kad pamokslai vieną sekmadienį būtų sakomi lenkiškai, o kitą lietuviškai.

Varšuvos generalgubernatorius, pasirėmęs Suvalkų gubernatoriaus pateiktais duomenimis, 1896 m. lapkričio 21 d. rašte Seinų (Augustavo) vyskupijos administratoriui nurodė, kad Vištyčio parapijos gyventojų daugumą sudaro lietuviai, o ne lenkai, kaip prašyme nurodyta, ir kad lenkai gerai moka lietuviškai. Todėl nusprendė, kad pamokslai toliau turi būti sakomi tik lietuvių kalba, ir dėl to lenkų prašymas yra nepagrįstas.

Kitas lenkų parapijiečių žingsnis žengtas po dvejų metų. 1898 m. kovo 28 d. jie pateikė prašymą vyskupui Antanui Baranauskui. Jame teigiama, kad jau šešiolika metų lenkai negirdi pamokslų savo kalba. Tiesa, jie supranta lietuviškai, bet ne tiek, kad gerai suprastų pamokslų turinį ir kiekvieną mintį. Vaikai moka tik lenkų kalbą, mokykloje mokoma rusų kalba, tai kur jie gali išgirsti tikėjimo tiesas? Dėl to prašoma vyskupo, kad per metus bent septynis kartus būtų pamokslai lenkų kalba: per atlaidus ir du kartus gavėnioje.

1898 m. Vištyčio bažnyčioje buvo įvestas Kryžiaus kelio ir Graudžių verksmų giedojimas lietuvių kalba, o suplikacijų vieną posmelį giedota

lenkiškai, kitą – lietuviškai. Tačiau pridėtinių pamaldų giedojimai liko lenkiški. Tada savo teisių pareikalavo lietuviai parapijiečiai. Jie 1899 m. sausio 31 d. prašymą pasiuntė vyskupui Antanui Baranauskui. Pirmiausia pasiskundė, kad suplikacijų giedojimas „dėl mus labai sunkus ir svarbiai mus skriaudžiantis“. Tą skriaudą parėmė tokiais motyvais: iš 3 tūkst. parapijiečių norinčiųjų giedoti lenkiškai yra apie tris šimtus; kaimai nutolę nuo bažnyčios; blogi keliai. „Isz prieszties dviuju pamokslu t. yr. lenkiszko priesz suma ir lietuviszko po sumai, tejspogsi dviejose kalbose giedojimo suplikaciju, traukesi nobaženstva labai ilgai, nes kas nedelia beweik iki trecziai valandai po pietu. Grisztie namon prie teip trumpu dienu ir teip dideliai szlektu keliu yra pervelu vaziuotiem, o ipatingai piekszziem, nes kas nedelia užpuola naktis pareinant isz Bažniczios Szv.“ Lietuviai parapijiečiai prašė, kad procesijų metu, per šv. Mišias ir suplikacijas tris sekmadienius per mėnesį būtų giedama lietuviškai ir vieną sekmadienį lenkiškai. Vyskupo reakcijos į šį lietuvių parapijiečių prašymą archyvineje byloje nėra, bet lietuviški giedojimai pridėtinėse pamaldose nebuvo įvesti.

1903 m. lietuviai parapijiečiai su prašymu rusų kalba kreipėsi į Seinų vyskupijos administratorių prelatą Juozapą Antanavičių. Jie pageidavo, kad pridėtinėse pamaldose būtų įvesti lietuviški giedojimai. Prašyme remiamasi 1896 m. lapkričio 21 d. Varšuvos generalgubernatoriaus sprendimu. Be to, aiškinama,

kad Vištyčio parapijoje prieš klebonus, kurie tik norėjo palaikyti lietuvių pusę, lenkai miestiečiai paduodavo skundus. Dėl to klebonai dažnai keitėsi.

Buvo skundžiamas ir dabartinis klebonas Jurgis Krokininkas, nors jis parapijoje neišbuvo ir pusės metų. Netgi skundus tyrė Vilkaviškio apskrities policijos viršininkas Michalovskis. Tyrimo metu lietuviai nebuvo kviečiami apklausai, o parodymus davė tik lenkai, kurie kleboną melagingai šmeižė. Klebonas J. Krokininkas ėmėsi savaip pertvarkyti giedojimus. Jis į bažnytinį chorą įtraukė kelis naujus lietuvius ir troško, kad per Kalėdas choras kalėdines giesmes pagiedotų lenkiškai ir lietuviškai. Tačiau lenkai atsisakė ir klebonas juos pašalino iš choro. Po to keli sugrįžo, tai lietuviai pagrasiino išstojimu.

Seinų vyskupijos administratorius norėjo, kad abiejų tautybių Vištyčio parapijos parapijiečiai tarpusavyje susitartų dėl giedojimų. Vykdydamas Seinų vyskupijos administratoriaus 1908 m. gruodžio 17 d. nurodymą, Vilkaviškio dekanas 1909 m. vasario 10 d. atvyko į Vištytį. Čia susirinko lenkų ir lietuvių įgalioti atstovai. Dekanas pradėjo tartis su abiejų pusių įgaliotinais dėl neliturginių giedojimų kalbos Vištyčio bažnyčioje. Tačiau lenkų atstovai „jokių nuolaidų nesutiko daryti“ ir norėjo, kad viskas liktų, kaip buvo, t. y. būtų giedama lenkiškai.

Iš savo pusės lietuviai, kaip didesnioji parapijos gyventojų dalis, siekė, kad didžiąją dalį sekmadienių ir šventadienių būtų giedama lietuviškai rožančius, Graudūs verksmai, procesijos metu. Nepavykus įgaliotiems atstovams susitarti, dekanas ir parapijos klebonas, kuris buvo ir vicedekanas, atsižvelgdamas į parapijos tautinę sudėtį, nustatė pridedamųjų pamaldų Vištyčio bažnyčioje tvarką (šešių punktų).

Seinų vyskupijos administratorius

prelatas Juozapas Antanavičius pasirašė nustatytas taisykles ir Vilkaviškio dekanas jas paskelbė Vištyčio bažnyčioje. Po nutarimo perskaitymo parapijos lenkai būriu atėjo prie klebonijos ir išreiškė nepasitenkinimą. Greitu laiku lietuviai ir lenkai parašė prašymus Varšuvos arkivyskupui, kuris juos persiuntė Seinų vyskupijos administratoriui.

Lietuviai savo prašyme konstatavo, kad ne kartą kreipėsi į vyskupijos vyresnybę dėl giedojimų, bet į jų prašymus nebuvo atsižvelgta. Jie per visus metus neturi nei vienos procesijos, nei vieno rožančiaus, nes viskas atiduota parapijiečių mažumai – lenkams. Lietuviai gieda „Dievo Angelą“ po vakarinių maldų ir Graudžius verksmus gavėnioje, bet ir tai lenkai norėtų atimti. Dėl to jie prašė arkivyskupo, kad nurodytų vyskupijos administratoriui „įvesti tinkamą ir teisingą abejoms tautoms pridėtinių pamaldų tvarką“. Lenkai parapijiečiai skundėsi, kad nesakomi pamokslai lenkų kalba, o tik lietuvių. Anot jų, dekanas 1909 m. vasario 10 d. paskelbė, kad jie turi nustoti giedoti rožančių ir procesijų metu, nes lietuviai nori giedoti. Jiems paliekamas tik kas penktas sekmadienis (iš tikrųjų kas ketvirtas). Lenkai pažymėjo, kad kaimyninėse tautiškai mišriose parapijose įvyko kruvini ginčai. Bijoma, kad tai gali įvykti ir pas juos, jei išprovokuotų neišmintingi asmenys. Dėl to prašė palikti seną giedojimų tvarką ir kiekvieną sekmadienį įvesti pamokslus lenkų kalba.

Antrą nutarimą Seinų vyskupijos administratorius prelatas J. Antanavičius išleido 1909 m. balandžio 16 d. Jis buvo parašytas lietuvių ir lenkų kalbomis. Nutarimą sudarė 21 punktas. Šį administratoriaus paliepimą Vilkaviškio dekanas Matas Dabrila pagarsino viešai Vištyčio bažnyčioje 1909 m. gegužės 23 d. lenkų ir lietuvių kalbomis. Tačiau miestelio gyventojai lenkai

nenorėjo klausyti vyskupijos administratoriaus nurodymų. Po Mišių susirinkę 30–40 lenkų miestiečių atėjo prie klebonijos. Kai dekanas išėjo, jie šaukė, triukšmavo, pakėlė į viršų kumščius ir rankas. Susirinkusieji rėkė: mes lietuviams neleisime giedoti bažnyčioje; tegul tik pabando giedoti bažnyčioje, mes juos išmesime; mes juos sumušime, kraują praliesime, bet savo bažnyčios neatiduosime; bažnyčia mūsų, žemė mūsų lenkiška, klebonija mūsų, kapinės mūsų, lietuviams neleisime kapuose laidoti. Įvedus lietuviškus giedojimus prasidėjo įvairūs incidentai Vištytyje. Prieita iki lietuvių giesmininkų langų daužymo.

1910 m. tęsėsi nesutarimai dėl lietuviškų giedojimų Vištyčio bažnyčioje, nes lenkai neleido lietuviams giedoti. Verbų sekmadienį lietuviai norėjo lenkus giesmininkus iš bažnyčios išmesti. Tačiau klebonui pavyko sėkmingai nuraminti, nors kai kurie lietuviai buvo atėję su lazdomis. Velykų šventės praėjo ramiai. Per Atvelykį kilo peštynės tarp lietuvių ir lenkų. Prieita net iki kraujo praliejimo. Po šių peštynių bažnyčia buvo sutepta krauju ir ją reikėjo naujai pašventinti.

Naujai paskirtas Seinų vyskupijos ganytojas vysk. Antanas Karosas susilaukė dar po vieną lenkų ir lietuvių prašymą. Lenkų rašytame prašyme sakoma, kad jie turį savo lenkišką bažnyčią, statytą jų protėvių. Dėl to nežina, kodėl lietuviai juos ne tik išvaro iš bažnyčios, bet ir muša. Praėjusiais metais vienas žmogus buvo užmuštas, o šiais metais bažnyčioje pralietas lenkų kraujas. Dėl to prašė vyskupą gražinti jų teisę melstis lenkiškai, o ne lietuviškai, kaip dabar daroma. 1911 m. per Antano Karoso vizitaciją birželio 19–20 dienomis Vištyčio lenkai ir lietuviai parapijiečiai susivienijo ir gražiai priėmė vyskupą.

Stasiui Jakubauskui atminti

JANINA MACUKONIENĖ

Vasarai baigiantis, 2022 m. rugpjūčio 31 d., staiga, netikėtai atsiveikino su šiuo pasauliu Žagarių kaimo senjoras Stasys Jakubauskas. Net dvidešimt metų jis buvo šio kaimo seniūnas. Pasižymėjo kaip geras ūkininkas, paveldėjęs gražų žemės plotelį pačiame kaimo centre, tarp dviejų ežerų: Galadusio ir Duselio. Stasys mėgo pažvejoti, bet didžiausia jo aistra buvo muzika – šaunus muzikantas nesiskyrė su smuiku nuo paauglystės iki gilios senatvės, linksmindamas žmones vestuvėse, vakaruškose ir su ansambliais koncertuose.

Neteko brangaus žmogaus mūsų krašto visuomenė, bet skaudžiausiai netektį pajuto šeima: žmona, išgyvenusi kartu 64-erius metus, dukros, žentai, anūkai ir proanūkiai. Nors keletą pastarųjų metų šlubuodavo atmintis, fizinė senolio būklė buvo gera, jis norėjo bendrauti su žmonėmis ir puikiai jautėsi artimiausiųjų apsupty. Netektis buvo didelis smūgis mažiesiems proanūkiams, kurie buvo pratę žaisti su senoliu. Labai sunku su ja susitaikyti žmonai, o dukra Teresė nemigos naktį savo jausmus ir apmąstymus apie tėvelį išsakė raštu. Nuo jų ir pradėjome atsiminimų apie Stasį Jakubauską puokštę:

„Tiems, kurie mano Tėvelio nepažinojo, noriu trumpai papasakoti, koks jis buvo iš tikrųjų.

Mano Tėtis gimė 1930 m. ūkininkų šeimoje ir buvo vyriausias iš šešeto Stasės ir Vinco Jakubauskų vaikų. Kol kilo karas, suspėjo baigti tik keletą klasių. Tačiau visada pasižymėjo didele asmenine

kultūra, vengė konfliktų, elgdavosi taktiškai, kad nieko neužgautų. Net atsiradus demencijai sugebėdavo taip išsiversti, kad ne visi suprasdavo, jog jo atmintis šlubuoja. Galėjo susikalbėti trimis kalbomis: lenkų, lietuvių ir vokiečių. Rašė be klaidų 20 metų eidamas Žagarių seniūno pareigas.

Nelengvas buvo Tėčio gyvenimas. Sulaukęs 52-ųjų, mirė senelis, ir ant Tėvo pečių krito didelės atsakomybės našta: jis turėjo perimti ūkininko pareigas ir padėti mamai auginti jaunesnius brolius ir seseris. Jauniausias brolis prieš mirtį man pasakė: „Turi puikų Tėvą, gerbk jį. Turėdamas rūpintis jau savo šeimos išlaikymu jis siūsdavo pinigus mano mokslams, apmokėdavo bendrabutį. Tik jo dėka įgijau statybos inžinieriaus išsilavinimą.“ Po keletą metų ant jo rankų mirė vos trejų metų Sūnelis.

Stasys Jakubauskas

Tėtis mėgo žemdirbystę ir savo gimtinę, sakydavo, kad tai pati gražiausia vieta – ant kalnelio tarp ežerų ir miško. Abu su mama sunkiai dirbo ūkyje, augino kiaules. Vasarą Tėtis keldavosi labai anksti ir dieną pradėdavo žvejodamas artimiausiame ežerėlyje. Paskui – apydaira, darbas laukuose arba prie statybos (Tėtis paveldėjo visus medinius pastatus, o paliko mūrinius, tvartą perstatė net du kartus, antrą kart – po gaisro). Ilgus metus taip pat rūpinosi nemažu bitynu. Žiemą mėgdavo meistrauti: pats gamino langus ūkiniams pastatams, avilius bitėms, net slides mūsų, vaikų, džiaugsmui pagamindavo, mezgė tinklus. Buvo įsitikinęs, kad sėkmė priklauso nuo pastangų ir kantrybės siekti tikslo kasdien mažais žingsneliais. Dažnai kartodavo: „Iš kur žinai, kad nesugebi, jeigu nepamėginai.“ Tėtis davė man didžiausią dovaną, kokią galima duoti žmogui – pasitikėjimą savimi!

Be darbo, turėjo dar savo pomėgius. Dalį gyvenimo atidavė fotografijai, paliko daug nuotraukų, tačiau labiau už viską mėgo groti smuiku. Būdamas paauglys, iškirto mažą liepelę ir pats pasigamino smuiką.

Močiutė pasakojo, kad seneliui pagailo sūnaus, tad turguje nupirko jam tikrą smuiką. Ilgus metus su kaimynu grojo vakarėliuose, vestuvėse, koncertuose, kaip kapelų dalyvis, ir šeimos ar giminės suėgose. Savo grojimu užkrėtė taip pat anūkus. Laikui bėgant susidarė šeimos kapela: Tėtis su dukra Violeta grojo smuiku, o mano vyras su sūnumi Povilu – akordeonais. Ryškiausiai visgi išliks atmintyje

Onutė ir Stasys Jakubauskai su dukromis

tai, kaip Tėtis, grodamas „Linksma diena mums prašvito“, žadindavo mus pirmą Velykų dieną.

Jeigu kas paklaustų, ką jaučiu netekusi Tėvelio... Gailestį ir bejėgiškumą. Gyvenau su juo, mano Tėtis nebuvo reiklus, greičiau kuklus, linkęs susitaisyti. Labiausiai jam trūko senatvėje pasikalbėjimų ir kito žmogaus šilumos. Atsimenu, kai nunešiau jam vaisių, jis, pakartojęs ačiū, su ašaromis akyse pabučiavo mane į veidą, o paskui pasislinkęs paprašė, kad atsisėčiau šalia ir pasikalbėtume. Aš nuėjau teisindamasi, kad neturiu laiko; ir taip būdavo nuolat. Oi, kad dabar galėčiau grąžinti laiką...

Kunigo Jano Tvardovskio žodžiai „Skubėkime mylėti žmones, taip grei-

tai jie mus palieka...“ primena, kad artimieji ar pažįstami žmonės kiekvieną minutę gali iškeliuoti iš šio pasaulio, tada, kai visai šito nesitikime. Turime tinkamai išnaudoti mums skirtą žemėje laiką, kad nepritrūktų jo mūsų artimiesiems ir... kad nereiktų vėliau gailėtis.“

Tiek gražių žodžių pasakė dukra Teresė Černelienė apie savo tėvelį, kad nedaug lieka pridėti. Kad senatvėje jis labai norėjo bendrauti su žmonėmis, patvirtino ir velionio žmona Onutė. Vyras visad buvo ten, kur ji, ir pasi-

skūsdavo, jog neatlanko tie, kuriems kažkada daug padėjo, kad visi jį užmiršo. Artimiausieji, žinoma, lankydavo, bet dėl demencijos senolis ir tai dažnokai užmiršdavo. Dėl tos pačios priežasties keletą pastarųjų metų Stasys Jakubauskas jau negrodavo ir smuiku. Gal todėl senatvė ir tapo kiek liūdnoka, nors senolis atrodė gerai, nesiskundė skausmais ir buvo gražiai globojamas.

Stasys Jakubauskas gimė ypatingą dieną – 1930 m. vasario 16-ąją. Tais metais plačiai buvo minimos Vytauto Didžiojo 500-osios mirties metinės ir mūsų krašte statomi Lietuvos didžiajam kunigaikščiui paminklai. O gimimo diena – Lietuvos nepriklausomybės šventė. Tiesą sakant,

dokumentuose gimimo diena įrašyta vasario 17-oji, tačiau, kaip pasakojo žmona – tik todėl, kad diena vėliau buvo naujagimis priregistruotas. Jis tai žinojo, didžiavosi, kad tikrasis jo gimtadienis sutampa su Lietuvos nepriklausomybės švente, ir norėjo, kad jį sveikintų tik tą dieną. Stasys Jakubauskas buvo Lietuvos patriotas, savo darbais ir muzikavimu puoselėjo lietuvių, prižiūrėjo, kad dukros, besimokančios Seinuose, lankytų lietuvių kalbos pamokas. Džiaugėsi, kai giminėje susikūrė lietuviškos šeimos. O pagal kilmę tik jo tėvas buvo lietuvis. Mama buvo lenkė, Stanislava Čokajlo iš Fronckų. Su ja tėvas susipažino tarnaudamas kariuomenėje kaip ulonas. Atitekęs į lietuvišką Žagarių kaimą, ji išmoko vyro gimtąją kalbą, buvo gera, tolerantiška. Šeimoje kalbėta lietuviškai.

Vinco ir Stanislavos šeima buvo nemaža: vyriausias sūnus Stasys turėjo du brolius, Antaną ir Vladą, bei tris seseris: Levutę, Oną ir Genę. Tarp gyvųjų jau tik Ona ir Genė. Kaip minėjo dukra, Stasys, po tėvo mirties tapęs šeimnininku, padėjo jaunesniesiems įsikurti ir išeiti į savarankišką gyvenimą. Jam ir visai šeimai nemažai padėjo taip pat Stasio dėdė, žinomas siuvėjas ir dainininkas Jonas Jakubauskas, gyvenęs tuose pačiuose namuose iki mirties 2000 m. Stasiui teko dvejus metus tarnauti Lenkijos kariuomenėje Ožiše. Tik tam laikui jis ir buvo išvykęs iš tėviškės.

1958 m. Stasys vedė gerokai jaunesnę gretimo Dusnyčios kaimo merginą Onutę Popelytę. Abu gražiai sutarė, rūpinosi ūkiu, šeima. Susilaukė keturių vaikų, tačiau Pranukas, būdamas vos trejų metų, mirė. Užaugo dukros. Vyriausioji Irena baigė mediciną Balstogės akademijoje ir dirba gydytoja Seinų ligoninėje. Teresė mokėsi Suvalkų ekonomikos licėjuje ir jau gana seniai su vyru Petru įkūrė savo verslą

„Šalcinis“

– statybinių medžiagų parduotuves Suvalkuose. Čia įsidarbino ir Terešės jauniausioji sesuo Onutė, kuri baigusi tą patį Ekonomikos licėjų. „Importex“ įmonėje dirba taip pat Černelių vaikai ir kiti giminaičiai bei nemažai mūsų krašto žmonių. Visos dukros sukūrusios savo šeimas, dovanojo seneliams septynis anūkus ir keturis proanūkius.

Stasys Jakubauskas, ilgus metus būdamas kaimo seniūnas, aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, kurios Žagariuose netrūko statant gaisrinę ar bažnytėlę. Kaip seniūnas, o kiek laiko ir valsčiaus tarėjas, padėdavo savo kaimo žmonėms ir įvairiuose administraciniuose reikaluose. Nors buvo baigęs tik keletą klasių kaimo mokyklėlėje, mokėjo rašyti gražiai, kaip dailia raštą, ir be klaidų. Didžiausia jo aistra, apie kurią visi žinojo, buvo muzika. Nuo vaikystės žavėjosi smuiku ir vis sekiojo paskui juo grojantį kaimyną Joną Jasinską. Kaimynas jį ir groti išmokė. Nuo paauglystės Stasys su smuiku nesiskyrė. Kartu su Juozu Akulioniu, o kartais su kitais talkininkais (Česiumi ir Juozu Jasinskais, Mečislovu Krivoniu, Danute

Jasinskaite-Babrauskiene) grodavo vestuvėse, vakaruose. O vakarėlį jaunimas tais laikais susiorganizavo ir lauke, Žagariuose esančiose kryžkelėse. Vėliau su savo instrumentu Stasys talkindavo 1988 m. įsikūrusiam Dusnyčios etnografiniam ansambliui, čia jam akordeonu pritarė Danutė Babrauskiene. Labai reikėdavo muzikantų, kai an-

sambliciai šokdavo liaudies šokius. Stasys su žmona dalyvavo ir kurį laiką veikusiame Žagarių ir aplinkinių kaimų senjorų ansamblyje, kuris buvo pasivadinęs „Galadusiu“ (ansamblis veikė keletą metų pirmajame šio amžiaus dešimtmetyje). Kai prieš 26 metus „Lietuvių namuose“ susikūrė kapela „Šalcinis“, nuo pat pradžių ir ilgus metus Stasys grojo šiame kolektyve. Smuikuoti nuo mažens pamokė taip pat anūkėlę Violetą ir paskatino stoti į muzikos mokyklą. Dar tik vienuolikmetę senelis nusivedė ją į „Šalcinio“ repeticiją, ir Violeta šioje kapeloje groja iki šiol.

Turime būti dėkingi Stasiui Jakubauskui už visus jo darbus, kuriais sukūrė materialines vertybes, tačiau visų pirma – už dvasines vertybes: muzikos garsus, skaidrinančius žmogaus sielą, lietuvių etninės kultūros puoselėjimą, gerus žodžius ir kūrybišką humorą, gerumą. Žmona Onutė dėkoja už gražiai kartu nugyventus 64-erius metus.

Groja „Šalcinio“ kapela

Pažinkime Lietuvą

BIRUTĖ BURDINAITĖ-OŁÓW

Kęstutis: Štai ir baigėsi atostogos...

Aistė: Ir kelionės...

Kęstutis: Per greitai, oi, per greitai...

Audrius: Kodėl Jūs taip pesimiškai nusiteikę? Juk keliauti galima ne tik per atostogas. Štai kad ir po Lietuvą.

Aistė: Girdėjau, Tu Lietuvoje vieši gana dažnai.

Audrius: Mano brolis *mokėsi* Kaune *ant gydytojo* ir po studijų ten pasiliko gyventi. Jo žmona – *medsesuo*.

Aš dažnai juos aplankau. Ir vis keliaujam po Lietuvą. Daug kur jau esu buvęs ir daug ką matęs, bet dar likę nemažai įdomių lankytinų vietų.

Kęstutis: Tai kur visų pirma patartum nuvykti?

Audrius: Nors dažnai lankausi Kaune, *vienok* mano *mėgiamiausias* miestas – Vilnius. Jo puikią panoramą galima stebėti iš Gedimino pilies, kurios viduje esąs muziejus, Katedros varpinės ir Televizijos bokšto. Verta užlipti ant Plikojo kalno, kur stovi Trijų Kryžių paminklas, ir pasigrožėti vaizdais. O Vilniaus senamiestyje, tarp kitko, dėmesio vertos Šv. Jonų ir Šv. Onos bažnyčios.

Aistė: Na o Kauno apskrityką pasiūlytum aplankyti?

Audrius: Aišku, Kauną. Be pilies, bažnyčių, muziejų, patarčiau aplankyti Kauno botanikos sodą, kur augalų kolekcijas sudaro per 7000 rūšių. O tiems, kas domisi istorija, verta užsukti į atominį bunkerį, įkurtą 6 m po žeme, bei IX forto muziejų. Dar esu buvęs Pažaislio vienuolyne. Buvau skaitęs, kad šis pastatų ansamblis – vienas gražiausių brandžiojo baroko architektūros šedevrų Šiaurės Rytų Europoje. Ir *faktinai* taip yra. *Remiantis* savo *įspūdžiais parašiau* straipsnį „Suvalkiečiui“.

Kęstutis: O kur dar buvai nuvažiavęs su brolio šeima?

Audrius: Esu buvęs Grūto parke netoli Druskininkų, kuriame yra gausi tarybinio laikotarpio veikėjų skulptūrų ekspozicija, nuostabioje Nidoje, kur mačiau Parnidžio kopą ir skulptūrą V. Kernagiui atminti, dar Anykščiuose...

Kęstutis: *Daleiskim*, pasirinksiu Anykščius. Esu girdėjęs, kad čia yra daug įdomių vietų. Kur Tu patartum nuvykti?

Audrius: Turistus čia traukia, pavyzdžiui, Medžių lajų takas – vienintelis toks ne tik Baltijos šalyse, bet ir Rytų Europoje, Labirintų parkas – smagi pramoga visai šeimai. Man labai gražus pasirodė Burbišio dvaras, įsikūręs Anykščių regioniniame parke. Lankiau Arklio muziejų Niūronių kaime, Angelų muziejų.

Mačiau netoli Šventosios stūksanti antrą pagal dydį Lietuvoje, išpūdingą Puntuko akmenį.

Prielinksnis *ant* nevartojamas siekimui, veiksmo tikslui reikšti. Taigi ne *mokėsi ant gydytojo*, o *mokėsi gydytoju*.

Medsesuo – tai nevartotinas sudurtinis sutrauktinis žodis, sudarytas iš vieno žodžio pradžios ir paskutinio viso žodžio. Taisoma: *medicinos sesuo, gailestingoji sesuo*.

Vienok – nevartotinas vertinys. Nuolaidos ir priešpriešos reikšme vartotini lietuviški žodžiai *bet, tačiau, vis dėlto*, pvz.: *Daug skausmo valandų buvo jos gyvenime, vienok (bet, tačiau, vis dėlto) ji nepalūžo*.

Bendrinėje kalboje vartotina dalyvio forma *mėgstamas, mėgstama* (ne – *mėgiamas, mėgiama*), pvz.: *Kuri „Hiperbolės“ daina tavo mėgiamiausia (mėgstamiausia)?*

Žodis *faktinai nevartotinas* reikšme „iš tiesų, iš tikrųjų“, pvz.: *Ataskaitoje teigiama, kad planas viršytas, o faktinai (faktiškai, iš tiesų, iš tikrųjų) jis neįvykdytas*.

Padalyvis nevartotinas šalutiniam to paties veikėjo veiksmui reikšti asmeniniuose sakiniuose (vietoj pusdalyvio ar dalyvio), pvz.: *Remiantis (Remdamasis) savo išpūdžiais parašiau straipsnį „Suvalkiečiui“*.

Veiksmažodis *daleisti* sudarytas su svetimu priešdėliu *da-*. Taigi ne *daleisti*, o 1. *(pri)leisti*, pvz.: *Lankytojai prie ligonių nedaleidžiami (neleidžiami)*; 2. *leisti atsirasti, pa(s)i-daryti*, pvz.: *Negalime daleisti pažeidimų (leisti atsirasti pažeidimams)*; 3. *sakyti, tarti, manyti*, pvz.: *Daleiskim (Sakykim), pasirinksiu Anykščius*.

Dėl *Algirdo Skripkos* mirties artimuosius nuoširdžiai užjaučia

Vysk. Antano Baranausko fondo „Lietuvių namai“ valdyba

Dėl *Algirdo Skripkos* mirties nuoširdžią užuojautą šeimai ir artimiesiems reiškia

Lenkijos lietuvių bendruomenės valdyba

Dėl Jono Vydras Tėvelio mirties užuojautą reiškia

Lenkijos lietuvių bendruomenės valdyba

2022 m. rugsėjo 20 d. į anapilį iškeliavo mūsų brangus kaimynas *Edvardas Vydra*.

Mirtis neklausia, ar gali,

Pašaukia – ir eini...

Jis amžiams užmerkė akis...

Liko namų tuštuma ir žvakių liepsna,

Lyg negyjanti žaizda.

Į namus nepareis, nesugrįš,

Amžinybėj tylioj ilsėsis ramiai...

Gal kartais tik sapne aplankys?

Kapų beržai šlamės,

Amžiną maldą kalbės,

Palikti namai liūdės.

Nuoširdžiausius užuojautos žodžius skiriame žmonai Petronėlei, sūnams Jonui ir Romui su šeimomis bei visiems artimiesiems.

Telydi Jus paguoda ir dvasios stiprybė.

Savickų šeima

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis

Mokyklos g. 35

16-515 Punkskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius. Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107

emiskar@op.pl

Vysk. Antano Baranausko fondas „Lietuvių namai“ Seinuose
skelbia piešinių konkursą „Sūduvių veikla Seinuose“

I. Nuostatai:

1. Piešinių konkursas „Sūduvių veikla Seinuose“ skirtas Seinų kunigų seminarijoje studijavusiems, dirbusiems Sūduvos krašto visuomenės šviesuoliams atminti.

II. Konkurso uždaviniai:

1. Skatinti vaikus ir jaunimą domėtis Seinų bei Sūduvos krašto istorija.
2. Atkreipti dėmesį į Seinuose studijavusių žinomų Lietuvos asmenybių – poetų, kalbininkų, kultūros veikėjų tautinę veiklą, kultūrinį palikimą, ryšį su Sūduvos kraštu.
3. Ugdyti tautiškumo jausmą.
4. Lavinti vaikų ir jaunimo meninę saviraišką.

III. Dalyviai:

1. Konkurse kviečiami dalyvauti Suvalkų krašto pagrindinių mokyklų moksleiviai.
2. Darbų autoriai bus vertinami trijose amžiaus grupėse: I grupė: I–III kl.; II grupė: IV–V kl.; III grupė: VI–VIII kl.

IV. Reikalavimai:

1. Konkursui darbai piešiami A3 formato popieriuje, gali būti atlikti įvairiomis technikomis (tapyba, grafika, aplikacijos, karpiniai, koliažai ir pan.).
2. Nebus vertinami kompiuterine grafika atlikti arba kopijuoti darbai.
3. Piešinį kuria vienas autorius, kolektyviniai darbai nevertinami.
4. Piešinio kitoje pusėje nurodomi: darbo pavadinimas, autoriaus vardas ir pavardė, amžius, klasė, mokyklos pavadinimas, ruošusio mokytojo vardas ir pavardė bei telefono numeris.
5. Prisegamas tėvų arba globėjų bei mokytojų sutikimas dėl asmens duomenų tvarkymo (rasite www.ltnamai.sejny.pl).
6. *Darbai siunčiami iki 2022 m. lapkričio 18 d.* adresu „Lietuvių namai“, ul. Wileńska 9, 16-500 Sejny.

V. Vertinimas ir apdovanojimas:

1. Darbai vertinami atsižvelgiant į temos atskleidimą, idėjos originalumą, meniškumą.
2. Kiekvienoje amžiaus grupėje bus apdovanota atminimo dovanomis ir diplomais po tris konkurso laureatus bei skiriamas papildomas prizas už įdomią piešinio kompoziciją.
3. Kitiems konkurso dalyviams bei juos ruošusiems mokytojams bus skiriamos padėkos.
4. Konkurso nugalėtojai bus skelbiami fondo interneto svetainėje www.ltnamai.sejny.pl.
5. Laureatų apdovanojimas vyks Antano Baranausko 120-ųjų mirties metinių minėjimo metu „Lietuvių namuose“ Seinuose.

VI. Kitos sąlygos:

1. Piešinių autoriai, atsiųsdami darbą konkursui, sutinka, kad jį konkurso organizatoriai galės publikuoti viešai su visa autoriaus pateikta informacija.
2. Konkurso dalyviai, atsiųsdami piešinius, sutinka su konkurso taisyklėmis ir perleidžia savo autoriaus teises į kūrinį konkurso organizatoriams.
3. Atsiųsti darbai autoriams nebus gražinami.
4. Konkurso koordinatore – dailės mokytoja Irma Čokailienė, tel. 533 109 438.
5. Konkursas organizuojamas pagal Lietuvos kultūros tarybos programos „GLOBALI LIETUVA“ idėjos sklaida finansuojamą projektą „Ar mano sėjimo, kas dygs, ir augs...“.

GLOBALI LIETUVA

Lietuvos žiniasklaida

2022 09 11–27

Lietuvos, kaip ir viso pasaulio, žiniasklaidos dėmesys ne pirmas mėnuo skiriamas dviem pagrindiniams dalykams: karui Ukrainoje ir nepaliaujamai kylantiems energijos kainoms. Svarstoma, kas artėjant šaltajam metų laikui laukia verslo ir gyventojų.

„Laukia gerokai skausmingesnis laikotarpis nei pandemija: apokalipsė neįvyks, bet daugeliui tikrai skaudės“, „Įvardijo sektorius, kurie gali skaudžiausiai pajusti krizę: jei valstybė nesuims padėti, augs bedarbių skaičius“, „Lietuviai ruošiasi ekonominei žiemai: kaupiamos santaupos gali pradėti tučiuojau tirpti“... Tai tik keli pavadinimai iš Lietuvos interneto portalų, bet jie labai aiškiai rodo, kuo šiandien gyvena valstybė.

Be abejo, bandoma ir aiškintis, kodėl Lietuva pasirodė visiškai nepasiruošusi elektros kainų šuoliui. Kaip paprastai visi politikai noriai kalba apie tai, ką jie tėvynei Lietuvai padarę ar daro energetikoje gero, bet aiškinimasis, kas, kuri vyriausybė kažkada kažką „pramiegojo“, tarp politikų dažniausiai baigiasi oponentų „griekų“ skaičiavimu.

Apie tai, kas kaltas, kad Lietuva už energijos resursus moka tokius pinigų, „Žinių radijo“ laidoje „Atviras pokalbis“ kalbėjosi buvęs premjeras Andrius Kubilius, Gediminas Kirkilas ir Algirdas Butkevičius. A. Kubilius didele klaida įvardijo „2012 m. pabaigoje dėl politinio įkarščio artėjant Seimo rinkimams, Kremliaus vykdyto hibridinio karo ar kitų priespausčių“ opozicijos organizuotą referendumą prieš norėtą statyti naują atominę elektrinę. „Nebūtume turėję šalia savęs Astravo atominės elektrinės. Ir dabar elektra būtų pigesnė“, – sakė jis.

Į tai A. Butkevičius atsakė, jog kaip tik A. Kubiliui esant premjeru buvo pasiduota hibridinei rusų kovai. „Kai 2012 m. perėmėme valdžią, tuo metu pirkome 70 proc. „Gazprom“ gamtinių dujų ir, palyginti su kitomis Europos Sąjungos šalimis, mokėjome didžiausią kainą – 530 dolerių už 1 tūkst. kub. metrų. Mano kadencijai baigiantis jau pirkome tik 30 proc. „Gazprom“ dujų. Tai kas atstovavo Kremlui?“ – klausė Seimo narys.

Pokalbyje paminėta, kad Lietuva vis dar nėra atsijungusi nuo BRELL tinklo: daug kalbama, bet nieko nedaroma. „Energetikos ministras Dainius Kreivys opozicijoje buvo labai aktyvus, bet dabar nutilo. Kodėl tas projektas sustojo?“ – svarstė Lietuvos regionų partijos narys G. Kirkilas.

A. Butkevičiaus manymu, prie to, kad Lietuva nepasigamina reikiamo kiekio elektros energijos, daug prisideda ir šalies politikų tarpusavio konkurencija. „Pagrindinė problema, kad valdžios keičiasi, o atėję nauji sako, kad ankstesni valdė ne taip. Vyksta nesveika konkurencija. Mano, kaip ministro pirmininko, kadencijai baigiantis Seimui buvo pasiūlytas vėjo jėgainių parko Baltijos jūroje statybų projektas. Dabar tarp šios Vyriausybės projektų vėl matau grįžusį mano vėjo jėgainių jūroje projektą“, – sakė politikas.

Nuomonei pritarė ir G. Kirkilas: „Jis teisus. Keičiantis valdžioms atsiranda keistas pavydas, prasideda destrukcija, peržiūrėjimai, komisijų kūrimai. Estų, švedų politikai sutaria, valdžios keičiasi, bet projektai toliau juda, o Lietuvoje visi kažkodėl skuba daryti revizijas, ir būtent energetikos projektuose.“

„Energetinės saugumo grimasos: kol rūpinomės dujomis, mums „įkanddo elektra“. Taip pavadintame straipsnyje portalas tv3.lt rašė: „Dujų kaina

prasidėjus karui šoktelėjo į nematytas aukštumas. Ilgą laiką mes rūpinamės, kaip savarankiškai atsigabenti dujų, apsaugojome naftos sektorių, bet elektrą tarsi pamiršome. Buvo tikima, kad jos visada bus ir ji bus pigi. Bet laikai pasikeitė.

„Mūsų visos paskutinių metų energetikos strategijos yra taip ir pavadinotos: energetinės nepriklausomybės strategijomis. Tai – aiškus akcentas, kad mes paskutinį dešimtmetį ir daugiau orientavomės į nepriklausomybę nuo Rusijos energetinių sistemų“, – portalui sakė profesorius, politologas Tomas Janeliūnas. „Šioje vietoje jau daug ką padarėme: atsijungėme nuo rusiškos naftos tiekimo, susikūrėme alternatyvą, taip pat nesame priklausomi ir nuo rusiškų dujų. Elektros mes taip pat neperkame.

Tiesa, dabar iškilo kitas pavojus – kaina. Šiuo metu energetinio saugumo praradimas labiausiai jaučiasi būtent per kainos priзмę.

Jos pasidarė tokios didelės, kad yra nebeįkandamos kai kuriam verslui ir vis sunkiau įkandamos žmonėms. Mes pražiūrėjome šią pusę, kurdami alternatyvias infrastruktūras ir siekdami greičiau atsijungti nuo Rusijos pamiršome kai kuriuos darbus, kurie leistų užtikrinti stabilesnes kainas Lietuvos vartotojams“, – pridūrė jis.

Tv3.lt žurnalistai pasidomėjo, kaip gyvena tie, kurie gyventojus aprūpina elektra, dujomis. „Brangi elektra, dujos ir išpūdingi energetikų atlyginimai – 20 tūkst. eurų“, – rašė portalas. „Sodros“ duomenimis, bendrovėje „Ignitis grupė“ (jos veikla – elektros ir šilumos energijos gamyba, tiekimas, elektros energijos importas, eksportas, prekyba ir skirstymas, gamtinių dujų tiekimas, skirstymas – red. past.) liepos mėnesį atlyginimų vidurkis

viršijo 5,2 tūkst. eurų neatskaičius mokesčių. Tiesa, kaip skelbia pati įmonė, jos vadovo alga su priedais siekia beveik 13 tūkst. eurų neatskaičius mokesčių. Dešimties aukščiausių vadovų algų vidurkis yra apie 8,8 tūkst. eurų prieš mokesčius. Vidurinio lygio vadovai čia uždirba virš 6 tūkst. eurų, o ekspertai ir specialistai – 3,8 tūkst. eurų neatskaičius mokesčių.

Vis dėlto didesni atlyginimai mokami antrinėje grupės įmonėje „Ignitis renewables“, kuri valdo atsinaujinančios energetikos projektus Baltijos šalyse. Liepos mėnesį šioje įmonėje mokėtas algų vidurkis viršijo 7 tūkst. eurų neatskaičius mokesčių.

Šios įmonės generalinio direktoriaus alga siekė 20,8 tūkst. eurų neatskaičius mokesčių. Bendrovės kiti aukščiausio lygmens vadovai uždirbo po daugiau kaip 8 tūkst. eurų, vidurinio lygmens vadovai – 6,5 tūkst. eurų, o ekspertai ir specialistai – virš 4 tūkst. eurų.“

Ir Arvydas Avulis, nekilnojamojo turto plėtros bendrovės „Hanner“ valdybos pirmininkas, kalbėdamas „Žinių radijo“ laidoje, stebėjosi kosminėmis elektros kainomis bei kritikavo jau minėtos „Ignitis grupės“ veiklą. Jo nuomone, reali elektros kaina turėtų būti tarp 5 ir 10 centų už kWh. „Visa kita yra spekuliacijos“, – sakė pašnekovas. Šnekėdamas apie elektros biržą ir kaip joje nustatoma kaina, A. Avulis teigė, jog ten kainos apskaičiavimo formulė yra neteisinga iš esmės, nes dirbama atvirkštiniu principu. Paprastai biržose perkama iš to, kas pasiūlo mažiausią kainą, elektros biržoje – priešingai. Pašnekovas atkreipė dėmesį į „Ignitis grupės“ veiklą. Pasak A. Avulio, „Ignitis“ – didžiaja dalimi valstybės valdoma įmonė. Bet paradoksas, kad ji daug investavusi Lenkijoje, Latvijoje. „Kaip gali būti, kad valstybinė įmonė nekūrė Lietuvoje to, ko jai labai labai reikia? Kokia čia valstybės politika? Suprasčiau, jei būtų elektros perteklius pas mus“, – kalbėjo verslininkas.

Jo nuomone, Lietuvoje didžiulė biurokratija, neleidžiama privačioms įmonėms investuoti ir gaminti daugiau elektros. „Lietuvoje tikrai yra gerai energetiką išmanančių žmonių, bet politikai nenori su jais kalbėti, o priiminėja ypač keistus sprendimus. Todėl mes ir mokame šiandien už elektros energiją beveik daugiausiai Europoje“, – sakė „Hanner“ valdybos pirmininkas.

Neišsenka žurnalistų dėmesys ir politikai. Tiesa, ir apie ją dažniausiai kalbama energijos kainų ir infliacijos kontekste. Pripažįstama, kad dabartinei valdžiai – Seimui ir vyriausybei – valdyti šalį tenka išskirtinai sunkiu momentu, kai pasaulinio masto problemos eina viena po kitos: koronavirusas, karas Ukrainoje, į nematytas aukštumas pakilusios kainos. Tačiau, ko gero, negalima visko nurašyti ypač blogam laikui. Socialdemokratų frakcijos iniciatyva parlamente organizuota interpeliacija energetikos ministrui D. Kreiviui. Nors iniciatyvai pritarė 62 opozicijos atstovai, sėkme nelabai tikėjo ir patys, o ir valdantieji „dar iki D. Kreivio interpeliacijos procedūros pradžios spinduliavo visiška ramybe“ (lyrtas.lt).

Kaip ir buvo prognozuota, interpeliacija D. Kreiviui žlugo. Beje, opozicija žada interpeliacijas rengti ir aplinkos ministrui Simonui Gentvilui, užsienio reikalų ministrui Gabrieliui Landsbergiui, ekonomikos ir inovacijų ministrei Aušrinei Armonaitei. Politologė Rima Urbonaitė LNK televizijai apie interpeliaciją sakė, kad opozicijai reikia eterio. Ji taip pat pasiuntė žinutę ir valdantiems, kurie negali dabartinių krizių aiškinti buvusių valdžių klaidomis. „Kad mes turime turėti tam tikrą politinį spektaklį, kad opozicijai garso reikia, kai neturi galios ir valdžios, tai turi daryti parlamentinę kontrolę ir tą orą vis tiek drebinėti. Nes čia ir yra opozicijos funkcija – neleisti padaryti blogų sprendimų, būti tuo filtru ir kritiku“, – teigė R. Urbonaitė.

O iš nepatenkintųjų valdžios veiksmais pasigirdo net siūlymų dėl naujo Seimo. Kaip rašė portalas delfi.lt, opozicinės „Laisvės ir teisingumo“ partijos pirmininkas Remigijus Žemaitaitis tikina, kad Lietuvoje atėjo metas pirmalaikiams rinkimams. „Laisvės ir teisingumo“ valdyba ir taryba, išvardydamos, jų nuomone, blogus valdžios darbus (neatsakingi veiksmai užsienio politikoje, elektros rinkos liberalizavimas, itin išaugusi infliacija ir pan.), rašė: „73 proc. šalies gyventojų norėtų, kad po Seimo rinkimų valdžia keistųsi (Baltijos tyrimai, 2022 rugpjūtis).“

Kad opozicija kritikuoja poziciją, įprastas politinis veiksmas. Tačiau, anot Vladimiro Laučiaus, vieni rimčiausių signalų dabartinei valdančiajai daugumai apie jos daromas klaidas skamba jau net ne iš opozicijos gretų, o iš politinio absurdo nualintų bendražygių. „Tokį signalą Vyriausybei pasiuntė (tarp eilučių pasiųsdamas galimai ne tik jį, bet ir ją) Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas konservatorius-krikdemas Mykolas Majauskas.

„Man sunkiai galvoje telpa toks požiūris į Lietuvos verslą, kai mes negalime pasakyti, kokie mokesčiai bus ateityje. <...> Trys mėnesiai iki naujų metų, ir neskelbti, kokie laukia mokesčiai – man atrodo, tai nėra atsakingas požiūris“, – rėžė M. Majauskas apie savo bendražygių kontroliuojamos Finansų ministerijos trypčiojimą.

Beje, vieša paslaptis, kad Finansų ministerija šią kadenciją veikia kaip ministrės pirmininkės aparato dalis. Todėl, jei kas nors turi priekaištų šios ministerijos vadovybės darbui, adresuoti juos reikėtų tiesiogiai premjeri. M. Majauskas tai žino.

Ir tai – anaipol ne smulkmena. Kai saviškiams taip trūksta kantrybė, kad jie ryžtasi rizikuoti savo politine karjera, viešai sakydami, ką galvoja apie kolegų klystkelius, tai – ženklas, kad padėtis – rimta“, – portale delfi.lt rašė autorius.